

ČÍSLO VYDANIA: 02/2022

elsa

The European Law Students' Association

Trnava

ISSN 1338 - 6603 (tlačená verzia)
ISSN 1338 - 4821 (online verzia)

Editoriál

Prvý článok, ktorý som písala spolu s mojou kolegyňou do Corpus Delicti, sa týkal oneskorenej transpozície smerníc. Spomínala som naň, keď sa na začiatku tohto roka stala opäť aktuálnou téma žaloby Komisie a následné rozhodnutie Súdneho dvora proti Slovenskej

republike, práve o nesplnení si všetkých záväzkov vyplývajúcich z transpozície smernice. Nie vždy sa transpozícia vydarí. No pomalá či zlá, má svoje dôsledky. Nechápte ma zle, s určitou neľahkosťou nejde o ľahkú činnosť. A legislatívny proces vie byť niekedy zdĺhavý. Niekedy vie byť zase extrémne rýchly. Niekedy nestihnete transpozíčnú lehotu, ale zato viackrát stihnete znovelizovať Ústavu. Skrátka je to komplikované.

Téme legislatívneho procesu a možnostiam zapájania sa občanov do tvorby právnych predpisov, sa venuje aj autor jedného z odborných príspevkov. Dva ďalšie príspevky sa zase zaoberajú témou rímskeho práva, jeho recepcie či vplyvu, ktorý mal na neskoršie ústavné poriadky štátov, alebo právnú a politickú filozofiu. V rámci rubriky rozhovorov sa tentokrát rozoberali témy Európskej únie a angažovanosti či záujmu mladých ľudí o jej fungovanie. A ak hľadáte odporúčanie na nové čítanie, jedno tam pre vás máme. Zvyšné príspevky sa venovali ďalším aktuálnym témam, ako sú napríklad neustále sa vynárajúce ústavno-interpretáčnne otázky. V redakčnej rade sme sa chceli vyjadriť aj k právam LGBT+ osôb v Slovenskej republike, ktoré naše právo tak dlho ignoruje.

Máme za sebou ďalší náročný rok a našou spoločnosťou otriasajú mnohé dôležité témy. Ak si k vám Corpus Delicti našiel cestu, dúfam, že v ňom nájdete kúsok inšpirácie alebo len trochu oddychu pri jeho listovaní. Do nového kalendárneho aj akademického roka vám prajem veľa síl a ako vždy, príjemné čítanie.

S pozdravom,

Adriana Slezáková
šéfredaktorka

Corpus Delicti Časopis Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave

Redakčná rada

Šéfredaktorka:

Bc. Adriana SLEZÁKOVÁ

Zástupkyňa šéfredaktorky:

Viktória KOLOŠTOVÁ

Redaktori:

Mgr. Peter HAJNALA, PhD., MBA

Kristína JENDRUŠÁKOVÁ

Radka KARELLOVÁ

Viktória LUPTÁKOVÁ

Konzultantka:

JUDr. Monika MARTIŠKOVÁ, PhD.

Interní odborní garanti:

JUDr. Katarína GEŠKOVÁ, PhD.

JUDr. Jakub LÖWY, PhD. LL.M.

doc. JUDr. Eva SZABOVÁ, PhD.

Externá odborná garantka:

doc. JUDr. Alexandra LÖWY, PhD. LL.M.

Grafika:

Patrik ONDREJECH

Obálky:

JUDr. Filip JUROVATÝ

Patrik ONDREJECH

Adresa redakcie:

Časopis Corpus Delicti

Právnická fakulta

Trnavskej univerzity v Trnave

Kollárova 10, 917 01 Trnava

E-mail: corpusdelicti.tt@gmail.com

Obsah odbornej časti

Ako môže občan meniť legislatívu.....	4
Príčiny recepcie rímskeho práva v Európe	7
Rímska ústava v dejinách.....	11
In a search for inspiration: judicial use of foreign law	15

Časopis Corpus Delicti je evidovaný Ministerstvom kultúry SR pod evidenčným číslom EV 4594/12.

Vychádza na pôde Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

V decembri 2022 vychádza dvadsiateštvrté číslo obnoveného časopisu Corpus Delicti.

Zakladateľmi obnoveného časopisu Corpus Delicti boli: Mgr. Kristián Čechmánek, PhD., Mgr. Martin Császár, Mgr. Naďa Petříková.

Tlač zabezpečuje ExpresTlač, Kopčianska 15, 851 01 Bratislava.

Časopis vydáva ELSA Trnava, Kollárova 10, 917 01 Trnava v spolupráci s Právnickou fakultou Trnavskej univerzity v Trnave, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava.

Články v čísle 2/2022 editovali členovia redakčnej rady.

Odborné články v časopise Corpus Delicti podliehajú recenznému konaniu.

Vydané: december 2022, IČO: 36 093 971, periodicita vydávania: dvakrát ročne.

V prípade, ak sa chcete stať súčasťou časopisu Corpus Delicti, napíšte článok v rozsahu 3 – 7 A4 (písmo Times New Roman, veľkosť 12, jednoduché riadkovanie) na ľubovoľnú tému, samozrejme, týkajúcu sa práva, za článkom uveďte použitú literatúru a dodržiavajte citačné pravidlá podľa STN.

Článok spolu s farebnou fotografiou Vašej tváre zašlite na e-mailovú adresu: corpusdelicti.tt@gmail.com

V prípade, že nás svojím článkom zaujmete, bude uverejnený v najbližšom čísle 1/2023 pre letný semester ak. roku 2022/2023. Uzávierka pre číslo 1/2023 je 15.04.2023.

Príspevok musí byť recenzovaný. Redakcia si vyhradzuje právo článok upraviť čo do štylistiky a gramatiky, ako aj právo článok odmietnuť z kapacitných dôvodov.

Tešíme sa na Vaše príspevky!

Toto číslo časopisu vyšlo s finančnou podporou Právnickej fakulty TU v Trnave.

Ako môže občan meniť legislatívu

Autor: Mgr. Peter Hajnala, PhD., MBA

autor pracuje na Úrade podpredsedu vlády a bol pri tvorbe viacerých zákonov, je zároveň študentom tretieho ročníka externého štúdia na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave

Pozn.: Článok recenzoval doc. Mgr. Marek Káčer, PhD., ktorý pôsobí na Katedre teórie práva a ústavného práva Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. Za redakčnú radu Corpus Delicti recenzný posudok vypracovala Adriana Slezáková.

• • •

Tvorba práva nie je, ako písanie románu. Má svoj systém, svoje jasné pravidlá. Ak sa napríklad v dennej tlači objaví informácia, že „slovenská legislatíva zakazuje, aby vo vzdialenosti menšej ako 500 metrov od školského zariadenia boli prevádzkované hazardné hry“, nemusí ísť nevyhnutne o zákaz, bezprostredne vyplývajúci zo zákona, ale aj o zákaz uložený napríklad rozhodnutím súdu, ktorým tento príslušný zákon vyložil a aplikoval, alebo všeobecne záväzným nariadením orgánu územnej samosprávy.¹

Hovorí sa, že zákony sú tu pre ľudí. A tak ich tvorcovia by vždy mali mať na pamäti práve tieto slová. Dnes sa to pojmy ako vládna novela, pozmeňujúci návrh, MPK, skrátené konanie... len tak hemží v médiách. Človek mimo legislatívy nadobúda pocit, že tomuto snáď nikto nemôže rozumieť. Veru, je to ťažké. Ale tzv. legislatívcovia presne vedia, čo ich čaká, či v akej fáze sa návrh zákona nachádza. Tvorba nového zákona je skoro ako alchymia. Musíte nájsť tie správne prísady, aby ste získali produkt, ktorým dokážete ulahodiť všetkým zainteresovaným. Nie vždy sa to však podarí. Nikdy nebudú všetci spokojní. Ako však dokáže premeniť problém ľudskej spoločnosti na normatívne pravidlo správania, a začleniť ho do právneho poriadku obyčajný človek? Aké má možnosti, ako môže zmeniť legislatívu? Má vôbec nejaké?

Prvá príležitosť sú voľby. Ako voliči máme príležitosť ovplyvniť, kto nás bude reprezentovať. Často si vyberáme podľa volebných programov, podľa toho, kto chce, čo zmeniť v legislatíve. Je to však len fikcia, pretože, aj keď si zvolíme svojho „favorita“ neznamená to, že dodrží všetko čo sľúbil. Zostáva nám teda možnosť kandidovať a po zvolení ovplyvňovať tvorbu zákonov, navrhovať nové či novelizovať tie existujúce.

Zmluva o Európskej únii napr. dáva v čl. 11, ods. 4 nasledujúcu možnosť – „občania Únie, ktorých počet dosiahne najmenej jeden milión a ktorí sú štátnymi príslušníkmi významného počtu členských štátov, sa môžu ujať iniciatívy a vyzvať Európsku komisiu, aby v rámci svojich právomocí predložila vhodný návrh vo veciach, o ktorých sa občania domnievajú, že na účely uplatňovania zmlúv je potrebný právny akt Únie.“³

Nájsť však takýto počet na Slovensku by bol dosť problém a rovnako neexistuje tzv. ľudová iniciatíva. Čo teda zostáva aktívnym občanom?

Právo podávať návrhy zákonov (teda zákonodarnú iniciatívu) má u nás vláda SR, poslanci Národnej rady SR a výbory Národnej rady SR. Vláda podáva návrhy ako kolektívny orgán,

zákonodarnú iniciatívu teda nemajú jej jednotliví členovia, ale iba vláda ako celok. Ak návrh zákona predkladá vláda SR, gestorom spracovania vládneho návrhu zákona je príslušné ministerstvo, do ktorého pôsobnosti konkrétna problematika patrí.⁴ Na proti tomu poslanci môžu podávať návrhy jednotlivu, prípadne môže ísť o návrh skupiny poslancov. Občan ani občianske organizácie nemajú zákonodarnú iniciatívu, a ich návrhmi sa Národnej rady SR bude zaoberať iba v prípade, že ich predloží poslanec. Návrhy zákonov teda vznikajú ako

³ Zmluva o Európskej únii, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e-6da6.0011.02/DOC_1&format=PDF

⁴ KROŠLÁK, D., BALOG, B. a SURMAJOVÁ, Ž. Teória štátu a práva..., 2020.

¹ PROCHÁZKA, R. a KÁČER, M. Teória práva..., 2019.

² BALOG, B. Umenie tvoriť zákony..., 2019.

návrhy vládne, alebo návrhy poslanecké.⁵

Proces tvorby vládneho návrhu zákona upravujú tzv. Legislatívne pravidlá vlády. Tie majú povahu uznesenia vlády, čiže akéjsi internej organizačnej smernice, nie zákona alebo iného všeobecne záväzného právneho predpisu, hoci zákon o tvorbe právnych predpisov ustanovuje, že pre predkladateľa sú záväzné. Ich prípadné porušenie však nie je spojené s nijakou priamou právnou sankciou a azda práve preto dochádza k ich porušovaniu alebo obchádzaniu relatívne často.⁶

Samotné Legislatívne pravidlá vlády v čl. 2 píšu, že „cieľom legislatívnych prác je pripraviť za účasti verejnosti a schváliť taký návrh zákona, ktorý sa stane funkčnou súčasťou vyváženého, prehľadného a stabilného právneho poriadku Slovenskej republiky zlučiteľného s právom Európskej únie a medzinárodnoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky.“⁷

Pred spustením tvorby návrhu zákona v záujme informovania verejnosti a orgánov verejnej správy v dostatočnom časovom predstihu predkladateľ zverejní na portáli Slov-lex predbežnú informáciu o pripravovanom návrhu zákona. V predbežnej informácii predkladateľ najmä stručne uvedie základné ciele a tézy pripravovaného návrhu zákona, zhodnotenie súčasného stavu, spôsob zapojenia verejnosti do tvorby návrhu zákona a predpokladaný termín začatia pripomienkového konania. Predbežná informácia má spravidla jednu stranu.⁸ Tu sa naskytá občanovi prvá príležitosť dozvedieť sa o iniciatíve upraviť či zmeniť nejaký zákon. Môže sa tak pripraviť na medzirezortné pripomienkové konanie, kde sa mu ponúka riešenie, ako ovplyvniť budúcu podobu zákona. Občan môže podať pripomienku cez portál Slov-lex, ale keďže nepatrí medzi tzv. povinne pripomienkujúce subjekty, jeho návrhom sa predkladať nemusí zaoberať. Existuje však aj ďalšia možnosť.

Verejnosť môže podať tzv. hromadnú pripomienku. V prípade, že sa s takouto pripomienkou stotožnilo aspoň 500 osôb a predkladateľ nevyhovel takejto pripomienke, musí sa uskutočniť so zástupcom verejnosti rozporové konanie.⁹ Z vlastnej skúsenosti môžem potvrdiť, že často sa v týchto pripomienkach nájde množstvo dobrých nápadov, ktoré zákonodarca akceptuje a zapracuje do návrhu zákona.

Po skončení pripomienkového konania nasleduje prerokovanie návrhu zákona v poradných orgánoch na Legislatívnej rade vlády a na Hospodárskej a sociálnej rade, tzv. tripartite.

Po týchto rokovaní sa návrh zákona predkladá na rokovanie vlády. Návrh, ktorý vláda schváli, signuje vecne príslušný minister a predseda vlády a v listinnej aj elektronickej podobe sa doručuje predsedovi Národnej rady SR. V rovnakej podobe sa predkladajú aj návrhy zákonov od poslancov a výborov parlamentu.¹⁰

Ak však návrh zákona predkladá poslanec Národnej rady SR a verejnosť má záujem zmeniť tento návrh musí kontaktovať priamo predkladateľa – teda poslanca. Verejnosť môže tiež osloviť poslanca s potrebou prijatia zákona, s pripomienkami k návrhu zákona, ktorý sa prerokúva ako aj vlastným návrhom zákona. Svoje návrhy sa môže pokúsiť prezentovať aj v poslaneckom klube. Aktívni občania tiež môžu pripraviť vlastný návrh zákona prípadne aspoň jeho zámer (zásady). S takýmto návrhom zákona môžu potom osloviť poslancov, ktorí sú ochotní si ho osvojiť a prezentovať ho v parlamente ako svoj návrh.¹¹

Poslanecké návrhy zákonov však majú aj svoje negatívum. Ak chcú ministri, či samotní poslanci obísť riadny legislatívny proces, tak práve poslanecký návrh je tá najvhodnejšia forma. Obchádza sa totiž (na rozdiel od vládneho návrhu) medzirezortné pripomienkové konanie a teda verejnosť prichádza o príležitosť vyjadriť svoj postoj, prezentovať svoje nápady a vylepšenia.

Existuje však ešte jeden spôsob, kedy je verejnosť úplne mimo proces a zároveň je z časti obmedzená aj diskusia odbornej verejnosti - skrátený legislatívny proces. V tomto režime je možné zákon prijať expresne rýchlo. Ústavný súd SR, vo svojom nedávnom náleze¹² prelomil svoju dlhodobú rozhodovaciu líniu a konštatoval porušenie legislatívneho procesu pri tzv. prorodinnom balíčku. Zároveň poukázal na potrebu úpravy pravidiel pri posudzovaní skráteného legislatívneho konania.

⁵ KOVAČECHOVÁ, E. a ŽILINČÍK P. Ako sa rodí zákon..., 1999.

⁶ PROCHÁZKA, R. a KÁČER, M. Teória práva..., 2019.

⁷ Legislatívne pravidlá vlády

⁸ Legislatívne pravidlá vlády

⁹ Legislatívne pravidlá vlády

¹⁰ PROCHÁZKA, R. a KÁČER, M. Teória práva..., 2019.

¹¹ <https://viaiuris.sk/obciansky-kompas/ako-sa-zapojit-do-tvorby-pravných-predpisov/>

¹² Nález ÚS SR, PL. ÚS 13/2022, <https://www.ustavnysud.sk/vyhľadavanie-rozhodnuti#!DecisionsSearchResultView>

Schvaľovacia etapa legislatívneho procesu prebieha na úrovni Národnej rady SR a v súlade so zákonom č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady SR v tzv. troch čítaniach.

V treťom čítaní sa už hlasuje iba o návrhu zákona ako o celku, prípadne ešte predtým o zjavných formálnych chybách a nepresnostiach. Na schválenie návrhu zákona je potrebná nadpolovičná väčšina prítomných poslancov, pričom musí byť prítomná nadpolovičná väčšina celého zboru.¹³

Druhé čítanie je úsekom legislatívneho procesu v Národnej rade SR, ktorý vytvára základný a najširší priestor pre rokovanie o návrhu zákona a jeho dôkladné a detailné prerokovanie. Rokovanie o návrhu zákona vo výboroch v druhom čítaní súčasne vytvára základný priestor pre prezentáciu názorov a postojov k tomuto návrhu zákona aj zo strany verejnosti, či iných združení a subjektov, ktorí majú reálnu možnosť ovplyvniť legislatívny proces, ako aj iniciovať zmeny a doplnenia v predložennom návrhu zákona prostredníctvom poslancov Národnej rady SR.

Ak je návrh zákona schválený, nasleduje jeho signácia. V zmysle čl. 87 Ústavy SR zákon podpisuje prezident SR, predseda Národnej rady SR a predseda vlády SR.¹⁴ V tejto fáze má verejnosť ešte možnosť vplyvať na prezidenta a adresovať mu svoje výhrady k prijatému zákonu. Prezident SR návrh v lehote 15 dní od doručenia buď podpíše alebo uplatní tzv. suspenzívne veto, čiže ho spolu s pripomienkami vráti Národnej rade SR.¹⁵

Zákony ovplyvňujú široké skupiny ľudí. Niektorých pozitívne, iných negatívne. Nie vždy sa dá vyhovieť všetkým. Zákonnodarcovia sa však snažia vždy pripraviť také zákony, ktoré majú ľuďom pomáhať a nie im strpčovať každodenný život. A práve tu je opäť aktuálne heslo – zákony sú pre ľudí a na to, by mali ich tvorcovia vždy pamätať. A zároveň treba podotknúť, ak má verejnosť záujem meniť krajinu a spoločnosť k lepšiemu tú možnosť má, len ju treba využiť.

13 PROCHÁZKA, R. a KÁČER, M. Teória práva..., 2019.

14 Ústava SR z 1. septembra 1992...

15 PROCHÁZKA, R. a KÁČER, M. Teória práva..., 2019.

Zoznam prameňov a použitej literatúry

BALOG, B. Umenie tvoriť zákony. Bratislava: Wolters Kluwe SR, 2019. ISBN 978-80-8168-931-4

<https://viaiuris.sk/obciansky-kompas/ako-sa-zapojit-do-tvorby-pravnych-predpisov/>

KNAPP, Viktor. Tvorba práva a její současné problémy. Praha: Linde, 1998. ISBN 80-720-1140-5.

KROŠLÁK, Daniel, Boris BALOG a Žaneta SURMAJOVÁ. Teória štátu a práva. Bratislava: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-571-0275-5.

Legislatívne pravidlá vlády SR. Bratislava, 2020.

Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 13/2022

Parlamentný inštitút. Ako pracuje parlament. Bratislava: Kancelária NR SR, 2016. ISBN 978-80-89052-79-0.

Parlamentný inštitút. Praktický sprievodca prácou poslanca. Bratislava: Kancelária NR SR, 2020. ISBN 978-80-99963-01-7.

PROCHÁZKA, Radoslav a Marek KÁČER. Teória práva. 2. vydanie. Bratislava: C.H.Beck, 2019. ISBN 978-80-89603-73-2.

PRUSÁK, Jozef. Teória práva. 2. vyd. Senica: RESSPRINT, a.s. 1999. ISBN 80-7160-113-6.

PRUSÁK, Jozef. Teória práva. 2. vyd. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 2001. ISBN 80-7160-146-2.

Ústava SR z 1. septembra 1992.

Zákon č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady SR v znení neskorších predpisov.

Príčiny recepcie rímskeho práva v Európe

Autor: JUDr. Róbert Puškár

študent štvrtého ročníka doktorandského externého štúdia na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave

Pozn.: Článok recenzovala doc. JUDr. Veronika Kleňová, PhD., ktorá pôsobí na Katedre rímskeho a cirkevného práva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Za redakčnú radu Corpus Delicti recenzný posudok vypracovala Viktória Kološťová.

• • •

Úvod

Proces recepcie rímskeho práva možno označiť za charakteristický rys európskeho kontinentálneho právneho systému a nie je nadnesené tvrdenie, že zohral vo vývoji európskeho právneho myslenia úlohu celkom mimoriadnu a výnimočnú. Neprebehol však, a ani prebehnúť nemohol, priamo, teda jednoduchým mechanickým prevzatím antického práva. Z dôvodu rozsiahlosti témy, sa uvedené pokúsime demonštrovať s odkazom na príčiny recepcie rímskeho práva v Európe.

Jednotlivé príčiny

Cisárska korunovácia Ota I. pápežom v Ríme v roku 962 – teda potom, čo Oto I. rozšíril svoju moc aj na územia severnej a strednej Itálie – predstavovala úplne novú kapitolu v romanizácii stredovekého nemeckého cisárstva a jeho politickej teórie o translatio imperii¹. V súvislosti s touto udalosťou sa začína používať aj označenie (názov) „Svätá ríša rímska“². Týmto spôsobom sa mali jednak vyjadriť i legitimovať politické ambície nemeckých cisárov stať sa znovu univerzálnymi vládcami s mocou nad ostatnými národnými panovníkmi, tak ako to bolo v období antického Ríma. Záujem o rímske právo spočíval v uvedenom období v štúdiu právneho poriadku antickej rímskej ríše, ku ktorej pokračovaniu sa stredoveké cisárstvo hlásilo. Boli to teda tieto „vonkajšie“ dôvody, vda-

ka ktorým sa rímskemu právu venovala pozornosť – nie jeho intelektuálne hodnoty, čo pretrvalo prakticky až do začiatku pôsobenia školy glosátorov³. Pre popis tejto situácie sa používa výrok, že rímske právo sa ocitlo v popredí záujmu stredovekých právnych učencov ratione imperii (preto, že bolo právom rímskeho impéria), skôr ako kvôli imperio rationis (teda pomocou svojich obsahových kvalít).⁴ Dôvodom prvého záujmu o rímske právo, a teda aj príčinou recepcie rímskeho práva, bol teda stredoveký politický univerzalizmus.⁵ Zakladatelia školy glosátorov boli poväčšine stúpcami tzv. politického programu stredovekého rímskeho cisárstva. Stredoveké cisárstvo sa totiž z mocenských, aj ideologických dôvodov hlásilo k rímskemu právu ako k právnenému poriadku antickej ríše v zmysle zásady – Unum sit ius, cum unum est imperium“⁶.

1 Saská (Otonská) dynastia nadviazala na franské dedičstvo teórie prenesenia rímskeho cisárstva z franskej dynastie. Počnúc Otom II. sa cisári začínajú titulovať Romanorum Imperator augustus, magnus ac triumphator Romanorum imperator augustus a pod. Fridrich I. Barbarossa sa dovoľáva svojich „predchodcov“, medzi ktorými vypočítava Konštantína, Justiniána, Valentiniána, Karola Veľkého a Ľudovíta I. Pobožného. Bližšie pozri URFUS, V.: Rímskoprávny vzdelanosť a její vklad do vývoje štátových predstáv: od stredoveku do konce feudalizmu. Brno : Univerzita J. E. Purkyně, 1978, s. 31 a ďalšie, s. 119 a ďalšie.

2 Začal sa používať už v dobe otonskej dynastie. Najstarší dochovaný prameň obsahujúci názov „sacrum imperium“ pochádza z roku 1157, názov sacrum Romanum imperium potom z roku 1254. Od konca 15. storočia sa potom tento názov rozširuje o prídavok „národa nemeckého“. Bližšie pozri SELTENREICH, R.: Nemecké právne dejiny. In ADAMOVA, K./BELOVSKÝ, J./ČISAR, J./FALADA, D./HORAČEK, Z./KINDL, V./PELIKÁN, D./SELTENREICH, R./SKŘEJPEK, M./TRÉTERA, J. R.: Dějiny evropského kontinentálního práva. Praha : Linde, 2004, s. 375 a ďalšie.

3 Stredoveká škola glosátorov bola inšpirovaná rímskoprávnymi prameňmi a spojená je s obnovou rímskoprávneho dedičstva. Vznikla v italskej Bologni na prelome 11. a 12. storočia. Bližšie URFUS, V.: Historické základy novodobého práva súkromého. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 15.

4 URFUS, V.: Rímskoprávny vzdelanosť a její vklad do vývoje štátových predstáv: od stredoveku do konce feudalizmu. Brno : Univerzita J. E. Purkyně, 1978, s. 21.

5 Profesor Weyr poukázal na skutočnosť, že o recepcii cudzieho práva môže rozhodovať celá rada dôvodov, pričom ako príklad uviedol mocenské pomery a politické udalosti v zemi, v ktorej k recepcii dochádza. Bližšie pozri WEYR, F.: Teorie práva. Praha : Wolters Kluwer, a. s, 2015 (Reprint pôvodného vydania z roku 1936), s. 150.

6 K tomu pozri PARADISI, B.: La renaissance du droit romain entre Italie et France. In KUPISZEWSKI, H./WOŁODKIEWICZ, W.: Le Droit romain et sa reception en Europe. Les actes du colloque organisé par la Faculté de Droit et d'Administration de l'Université de Varsovie en collaboration avec l'Accademie Nazionale dei Lincei le 8-10 octobre 1973. Varsovie : Université de Varsovie, Faculté de Droit et d'Administration, 1978, s. 151.

Profesor Savigny vyslovil názor, že jednou z hlavných príčin obnoveného záujmu o rímske právo v období glosátorov bola aj potreba pružných noriem napomáhajúcich rozvoju obchodu a výmenných vzťahov.⁷ V uvedenom období totiž začalo dochádzať k hospodárskym zmenám, ktoré so sebou niesli významný ústup od naturálnej ekonomiky, pričom novým podmienkam obyčajové právo staršieho feudalizmu jednoducho nemohlo vyhovovať. Okrem toho tiež dochádzalo k zakladaniu miest a rozkvetu mestského hospodárstva.

Ďalšou príčinou recepcie rímskeho práva v stredoveku bola skutočnosť, že stredoveká kultúra sa neustále vracala ku koreňom antického kultúrneho dedičstva a snažila sa ich zúročiť v prospech vtedajšej society. Rímskemu právo bola pripisovaná ucelenosť, univerzálnosť, systematickosť⁸, dokonalosť⁹ a tradícia.¹⁰ S tým súvisela ďalšia recepčná príčina, a to výučba rímskeho práva na univerzitách. Dochádzalo k tomu v Itálii (Bologna), Francúzku (Bourges), Holandsku (Leyden) a samozrejme i v Nemecku (Heidelberg, Lipsko, Tübingen, Helmstädt, Jena a Göttingen). Predmetné univerzity prispeli k tomuto procesu prostredníctvom rímskoprávnej výučby a nepriamo potom skrze činnosť univerzitne vyštudovaných právnikov, aplikujúcich vedomosti „učeních práv“ (iura docta) vo svojej právnickej praxi.¹¹ Ďalej v prostredí italských mestských republík s vlastnými partikulárnymi právami ako aj neskôr v nemeckých krajinách nastala potreba rozhodovania sporov, pri ktorých by sa neaplikovalo žiadne lokálne právo, ale všeobecné pravidlá, ktoré by bolo možné považovať za objektívne spravodlivé. V tejto súvislosti boli oslované práve univerzity k poskytovaniu právnych dobrozdanií. Touto pozvoľnou praktickou recepciou sa z literárneho rímskeho práva¹² postupne stávalo živé právo a súčasne sa začala rozvíjať jeho úloha ako práva všeobecného – ius commune (vo vzťahu subsidiarity k miestnym právam italských miest).¹³

Za najvýznamnejšiu príčinu recepcie rímskeho práva možno vo všeobecnosti považovať skutočnosť, že rímske právo bolo považované za právo všeobecne platné, teda za právo všeobecné (ius commune).¹⁴ Poslúžila k tomu predstava, že

rímske právo ako právo všeobecné stojí v pozadí každého pozitívneho miestneho práva, a preto je ho možné použiť, akonáhle miestne právo z nejakého dôvodu zlyháva alebo akonáhle sa v ňom objaví medzera (Ubi cessat statutum, habet locum ius civile¹⁵).¹⁶ Právne vzťahy k riešeniu ktorých sa ius commune formovalo, a ktoré teda určovali jeho obsahovú náplň, mali predovšetkým majetkovoprávnu respektíve záväzkovoprávnu povahu. To ostatne bola oblasť, ktorá bola v rímskom práve najprepracovanejšia – a v platných, podstatne primitívnejších, právnych pravidlách stredovekých spoločností nemala zodpovedajúcu úpravu, ktorá by stačila potrebám vtedajšiemu prudkému rozvoju ekonomických vzťahov.¹⁷

V rozdrobenej Itálii, ako aj v nemeckých krajinách bol príčinou recepcie rímskeho práva aj dlhodobo pretrvávajúci kontrast fragmentácie domácich práv s vyššie spomenutou ucelenosťou, univerzálnosťou, systematickosťou a dokonalosťou rímskeho práva. Profesor Georg von Below sa vo svojom diele¹⁸ venoval dôvodom recepcie rímskeho práva v Nemecku, pričom za kľúčový označil veľkú právnu fragmentáciu t.j. rozdrobenosť nemeckého práva.¹⁹ Dôvody recepcie rímskeho práva napokon našiel v slabosti nemeckého ústredného or-

Central European Legal History. Miskolc : Central European Academic Publishing, 2022, s. 23.

15 K rozmachu a častej aplikácii rímskeho práva došlo aj na základe zásady Statuta stricte sunt interpretanda. Rímske právo bolo totiž považované za Lex omnium universalis. FRYDEK M.: Vývoj súkromého práva pred recepciou rímskeho práva a recepcie rímskeho práva. Brno: Právnická fakulta Masarykovej univerzity. Prednáška zo dňa 12. 10. 2010.

16 URFUS, V.: Historické základy novodobého práva súkromého. Praha : C. H. Beck, 1994, s. 32.

17 S ohľadom na de lege ferenda vývoj súkromného práva v rámci Európy by sa v súvislosti s možným využitím ius commune pre súčasnosť dalo poukázať na tézu profesora Zimmermanna, podľa ktorej by sa postupne vytváralo, spoločné súkromné právo štátov Európskej únie mohlo zakladať na ich niekdajšom spoločnom súkromnom práve, t.j. ius commune, keďže už raz predstavovalo univerzálnu alternatívu rôznorodých domácich práv európskych krajín. Ako uviedol, túto pozíciu by mohlo získať znovu, pretože komplexný obsah a solídna teoretická báza ius commune má do značnej miery nadčasový charakter. Navyše je podľa neho v rôznom rozsahu prítomné aj v moderných, v priebehu 19. storočia vytvorených národných právnych poriadkoch európskych štátov. Bližšie pozri ZIMMERMANN, R.: Roman Law, Contemporary Law, European Law: The Civilian Tradition Today. New York : Oxford University Press, 2001, 224 s.

18 BELOW, G. von: Die Ursachen der Rezeption des römischen Rechts in Deutschland. München und Berlin : Druck und Verlag von R. Oldenbourg, 1905, 166 s.

19 Profesor Gebhard Rehm k príčinám recepcie rímskeho práva v Nemecku uviedol, že v Nemecku, kde bolo „tradičné“ právo rozdrobené a ťažko systematizované, sa zdá, že logicky a právne usporiadané rímske právo bolo vhodnejšie, najmä pre čoraz zložitejšie životné podmienky tej doby. Rímske právo sa okrem svojej systematizačnej funkcie používalo aj na vyplnenie medzier alebo na legitimizovanie súdobého zákonodarstva, ktoré bolo často neisté v rozsahu i interpretácii. Bližšie pozri REHM, G.: Recepcia. Hamburg : Verlag Mohr Siebeck, 2009, s. 3.

7 ŽIDLICKÁ, M./CIPROVSKÝ, T./DOSTALÍK, P.: Vliv rímskeho práva na evropské právní myšlení (Pocta Valentinu Urfusovi). Brno : Masarykova univerzita, 2016, s. 13.

8 Podľa Yuriho Nikolaeviča Potokina malo rímske právo viaceré vnútorné črty, ktoré zaujali vtedajších obyvateľov Európy. Bližšie POTOKIN, Y.-N.: The influence of roman law on the formation and development of the romano-germanic legal family. In Laplage em Revista (International), vol. 7, n. 3B, Sept. - Dec. 2021, s. 669.

9 Profesor Weyr mal za to, že rímske právo vniklo do jednotlivých národných právnych poriadkov pre svoju vysokú formálnu výci-brenosť, ako aj významnosť jeho inštitútov. Bližšie pozri WEYR, F.: Teorie práva. Praha : Wolters Kluwer, a. s, 2015 (Reprint pôvodného vydania z roku 1936), s. 149.

10 URFUS, V.: *Recepcie římského práva a římskoprávní kultura za feudalismu a v počátcích kapitalismu: určeno pro posl. fak. Právnické*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 1984, s. 7.

11 Právnicki vyštudovaní na univerzitách ako sudcovia, administratívni pracovníci alebo advokáti prenášali svoje štúdiá rímskeho práva späť do svojich domovských štátov a na cirkevné sudy. K týmto procesom dochádzalo dávno predtým, ako sa v danej krajine začalo s výučbou rímskeho práva. Bližšie pozri REHM, G.: Recepcia. Hamburg : Verlag Mohr Siebeck, 2009, s. 2.

12 Vynájdenním kníhtlače Johannesom Gutenbergom okolo roku 1450 sa navyše mohla oveľa ľahšie šíriť i znalosť rímskeho práva. STIEBER, M.: Dějiny soukromého práva v střední Evropě. Nástin. 2 vydanie. Praha : Univerzita Karlova v Prahe (vlastný náklad), 1930, s. 120.

13 URFUS, V.: Historické základy novodobého práva súkromého. Praha : C. H. Beck, 1994, s. 30 a nasl.

14 PETRAK, M.: Roman Law as Ius Commune in East Central Europe: the Example of the Lands of the Crown of Saint Stephen. In SÁRY, P. (ed.): Lectures on East

gánu (vlády respektíve ministerstva spravodlivosti). Keby bol v stredoveku podľa neho tento orgán silnejší, vyvíjal by komplexnú legislatívnu činnosť a prostredníctvom vplyvného najvyššieho súdu by ovplyvnil prax miestnych súdov. V takýchto prípadoch mohlo podľa neho Nemecko „odolať“ rímskemu právu.²⁰ Ako príklad zachovania „domáceho“ práva poukázal na Francúzsko a Anglicko, ktoré mali silnejšiu centrálnu moc, väčšiu politickú jednotu a vplyvné najvyššie súdy.²¹

V rámci stredovekého *ius commune* bolo teda rímske právo symbolom právnej istoty a stability vždy vtedy, keď roztrieštené feudálne právo a štatúty jednotlivých miest, neboli schopné dať jednoznačnú odpoveď na naliehavé otázky práva a spravodlivosti.²²

Takto vytvorené rímskoprávne zázemie potom zohralo dôležitú úlohu v sérii kodifikačných prác, ktoré sa uskutočnili v 18. a 19. storočí.²³ Profesor Blaho poukazuje aj na dva dô-

20 BELOW, G. von: *Die Ursachen der Rezeption des römischen Rechts in Deutschland*. München und Berlin : Druck und Verlag von R. Oldenbourg, 1905, s. 163–164.

21 V Anglicku sa navyše od stredoveku vyučovalo anglické právo v tzv. súdnych hostincoch (Inns of Court, spočiatku hostince v okolí súdov, kde sa zhromažďovali právnici), ktoré v dôsledku prepojenia s praktickým životom kultivovali domáce právo. Keby však bolo štúdium práva prenechané univerzitám, rímske právo by sa tu zrejme dočkalo väčšej pozornosti. Bližšie pozri BELOW, G. von: *Die Ursachen der Rezeption des römischen Rechts in Deutschland*. München und Berlin : Druck und Verlag von R. Oldenbourg, 1905, s. 165–166.

22 ČERNÝ, M.: Význam tradície v rímském právu v kontextu moderných kodifikácií. In STLOUKALOVÁ, K.: *Soudobé reflexe rímského práva: Rímské právo v moderných kodifikáciách*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 17.

23 Bližšie: DUDÁSOVÁ, E.: *Rímske právo v moderných kodifikáciách: Spoločenské, historické a právne príčiny*. In STLOUKALOVÁ, K.: *Soudobé reflexe rímského práva: Rímské právo v moderných kodifikáciách*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 26. Zaujímavý je pohľad Johanna Wolfganga Goetheho k dlhej histórii rímskeho práva, ktorú metaforicky prirovnal ku kačici, ktorá sa zvykne ponoriť a schovať vo vode, ale

vody zachovania inštitútov rímskeho práva v 21. storočí. Po prvé, že rímska spoločnosť, bola – rovnako ako súčasná spoločnosť – založená na výmene tovaru; a po druhé, že rímska právna veda vychádzala z praktických potrieb spoločenského a hospodárskeho života.²⁴

Zhrnutie

Možno teda uzavrieť, že príčinami recepcie rímskeho práva bol stredoveký politický univerzalizmus (myšlienka *renovatio imperii*), ako aj potreba spojená s rozvojom obchodu a výmenných vzťahov. Ďalej ucelenosť, systematickosť, dokonalosť, univerzálnosť, tradícia a začatie výučby rímskeho práva v Európe. S odkazom na tradíciu bolo navyše rímske právo považované za právo všeobecne platné (*ius commune*). Príčinou bola aj fragmentácia domácich práv tak v Itálii, ako aj v nemeckých krajinách. V nemeckých krajinách to bola navyše absencia silnejších ústredných štátnych orgánov.

Na záver možno dodať, že v recepcii rímskeho práva nachádzame práve tzv. „Janovu“²⁵ tvár“ rímskeho práva, z ktorých jedna pozerá na rímske právo minulosti a druhá budúcnosti, odovzdávajúce jeho podklady ďalším generáciám.²⁶ Aj s ohľadom na súčasnú situáciu má štúdium rímskeho práva stále zmysel, a to najmä s ohľadom na jeho schopnosti využiteľné pri právnej harmonizácii.²⁷ Navyše, ako zdôraznil prof. Heyrovský, rímske právo zostáva aj naďalej dôležité ako vedecká pomôcka, nevyhnutná pre kvalitné poznanie pozitívneho súkromného práva. Nakoľko súdobé občianske zákonníky čerpali svoj obsah najmä z rímskeho práva, nepoznanie pôvodnej formy predmetných inštitútov, by s určitou istotou viedlo taktiež k nepochopeniu inštitútov súčasných.²⁸

ktorá ani zďaleka nezmizne, nakoľko vždy sa znova objaví. Možno dodať, že takýmto jednoduchým obrazným príkladom elegantne zachytil úlohu, ktorú v európskej právnej tradícii zohráva rímske právo. Bližšie pozri BLAHO, P.: *Europa und das römische Recht nebst dessen Reflexion in der Literatur, Kunst und Wissenschaft*. In ERNST, W./JAKAB, E.: *Usus Antiquus Juris Romani, Antikes Recht in lebenspraktischer Anwendung*. Berlin–Heidelberg : Springer, 2005, s. 18.

24 BLAHO, P.: O vzťahu občianskeho zákonníka k právu rímskemu. In SCHELLE, K. (ed.): *Rímské právo a jeho odkaz v súčasnom právu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1992, s. 17.

25 Jeden z najstarších rímskych bohov - Janus býval zobrazovaný s dvoma tvármi hľadiacimi pred seba i za seba. Bližšie pozri VANKOVÁ, J.: *Rímske reálie pre právnikov*. Prvé vydanie. Bratislava : Iura Edition, 2003, s. 31 - 32.

26 K tomu porovnaj ROBLEDA, O.: *Introduzione allo studio del diritto privato romano*. Roma : Universita Gregoriana Editrice, 1979, s. 313–316. ŽIDLICKÁ, M./CIPROVSKÝ, T./DOSTALÍK, P.: *Vliv rímského práva na evropské právní myšlení (Pocta Valentinu Uršusovi)*. Brno : Masarykova univerzita, 2016, s. 84.

27 SANTUCCI, G.: *Diritto romano e diritti europei. Continuita e discontinuita nelle figure giuridiche*. Seconda edizione. Bologna : Societa editrice il Mulino, 2018, s. 16.

Navyše Yuri Nikolaevich Potokin poukazuje na rímske právo ako na význačný faktor spájajúci politické a právne myslenie starovekého sveta, stredoveku a modernej doby. Dovolíme si aj v aktuálnej situácii poukázať na jeho názor, keď uvádza, že: „Rusko ako európska veľmoc dnes obzvlášť potrebuje hovoriť rovnakým právnym jazykom ako krajiny Európskej únie, preto je potrebné vychovať špecialistov v medzinárodnom a občianskom práve s hlbšími znalosťami ich základov. Niekedy odkaz na „ratio scripta“, t.j. k hlboko premysleným, logicky opodstatneným a overeným postulátom rímskeho práva ešte dnes môže slúžiť ako veľmi vážny argument pri diskusií o problémoch v medzinárodnom a celoeurópskom meradle. Význam štúdia rímskeho práva pre možnosť využitia jeho prvkov vo formovaní moderných právnych systémov je aj preto, že je mimo politiky a mimo zaujatosti politickej teórie. Vždy harmonizovali vzťahy v spoločnosti tvorba, nie sebadeštrukcia.“ Bližšie PÓTOKIN, Y.-N.: *The influence of roman law on the formation and development of the romano-germanic legal family*. In Laplage em Revista (International), vol. 7, n. 3B, Sept. - Dec. 2021, s. 669.

28 HEYROVSKÝ, L.: *Dějiny a systém soukromého práva rímského*. Bratislava : Nakladom Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1929, s. 1.

Zoznam bibliografických odkazov

BELOW, G. von: Die Ursachen der Rezeption des römischen Rechts in Deutschland. München und Berlin : Druck und Verlag von R. Oldenbourg, 1905, 166 s;

BLAHO, P.: Europa und das römische Recht nebst dessen Reflexion in der Literatur, Kunst und Wissenschaft. In ERNST, W./JAKAB, E.: Usus Antiquus Juris Romani, Antikes Recht in lebenspraktischer Anwendung. Berlin–Heidelberg : Springer, 2005, s. 13–27;

BLAHO, P. O vzťahu občianskeho zákonníka k právu rímskému. In Římské právo a jeho odkaz v současném právu (ed. K. Schelle). Brno : Masarykova univerzita v Brně, 1992, s. 17–25;

ČERNÝ, M.: Význam tradice v římském právu v kontextu moderních kodifikací. In STLOUKALOVÁ, K.: Soudobé reflexe římského práva: Římské právo v moderních kodifikacích. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 13–19;

DUDÁSOVÁ, E.: Římske právo v moderných kodifikáciách: Spoločenské, historické a právne príčiny. In STLOUKALOVÁ, K.: Soudobé reflexe římského práva: Římské právo v moderních kodifikacích. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 20–26;

FRÝDEK M.: Vývoj soukromého práva před recepcí římského práva a recepcie římského práva. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Prednáška zo dňa 12. 10. 2010;

HEYROVSKÝ, L.: Dějiny a systém soukromého práva římského. Bratislava : Nakladom Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1929, 646 s;

PARADISI, B.: La renaissance du droit romain entre Italie et France. In KUPISZEWSKI, H./WOLODKIEWICZ, W.: Le Droit romain et sa reception en Europe. Les actes du colloque organisé par la Faculté de Droit et d'Administration de l'Université de Varsovie en collaboration avec l'Accademia Nazionale dei Lincei le 8-10 octobre 1973. Varsovie : Université de Varsovie, Faculté de Droit et d'Administration, 1978, s. 137–160;

PETRAK, M.: Roman Law as Ius Commune in East Central Europe: the Example of the Lands of the Crown of Saint Stephen. In SÁRY, P. (ed.): Lectures on East Central European Legal History. Miskolc : Central European Academic Publishing, 2022, s. 23–39;

POTOKIN, Y.-N.: The influence of roman law on the formation and development of the romano-germanic legal family. In Laplage em Revista (International), vol. 7, n. 3B, Sept. - Dec. 2021, s. 669–676;

REHM, G.: Recepcia. Hamburg : Verlag Mohr Siebeck, 2009, s. 1–6;

ROBLEDA, O.: Introduzione allo studio del diritto privato romano. Roma : Universita Gregoriana Editrice, 1979, 405 s;

SANTUCCI, G.: Diritto romano e diritti europei. Continuita e discontinuita nelle figure giuridiche. Seconda edizione. Bologna : Societa editrice il Mulino, 2018, 183 s;

SELTENREICH, R.: Německé právní dějiny. In ADAMO-VÁ, K./BĚLOVSKÝ./CÍSAŘ, J./FALADA, D./HORÁK, Z./KINDL, V./PELIKÁN, D./SELTENREICH, R./SKŘEJPEK, M./TRETĚRA, J. R.: Dějiny evropského kontinentálního práva. Praha : Linde, 2004, s. 375–456;

STIEBER, M.: Dějiny soukromého práva v střední Evropě. Nástin. 2 vydanie. Praha : Univerzita Karlova v Praze (vlastný náklad), 1930, 208 s;

URFUS, V.: Historické základy novodobého práva soukromého. Praha : C. H. Beck, 1994, 135 s;

URFUS, V.: Recepcie římského práva a římskoprávní kultura za feudalismu a v počátcích kapitalismu: určeno pro posl. fak. Právnické. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 1984, 49 s;

URFUS, V.: Římskoprávní vzdělanost a její vklad do vývoje státoprávních představ: od středověku do konce feudalismu. Brno : Univerzita J. E. Purkyně, 1978, 134 s;

VAŇKOVÁ, J.: Římske realie pre právnikov. Prvé vydanie. Bratislava : Iura Edition, 2003, 224 s;

WEYR, F.: Teorie práva. Praha : Wolters Kluwer, a. s, 2015 (Reprint pôvodného vydania z roku 1936), 388 s;

ZIMMERMANN, R.: Roman Law, Contemporary Law, European Law: The Civilian Tradition Today. New York : Oxford University Press, 2001, 224 s;

ŽIDLICKÁ, M./CIPROVSKÝ, T./DOSTALÍK, P.: Vliv římského práva na evropské právní myšlení (Pocta Valentinu Urfusovi). Brno : Masarykova univerzita, 2016, 121 s.

Rímska ústava v dejinách

*Kapitoly z rímskeho verejného práva –
10. časť*

Autor: JUDr. et PhDr. Marek Prudovič

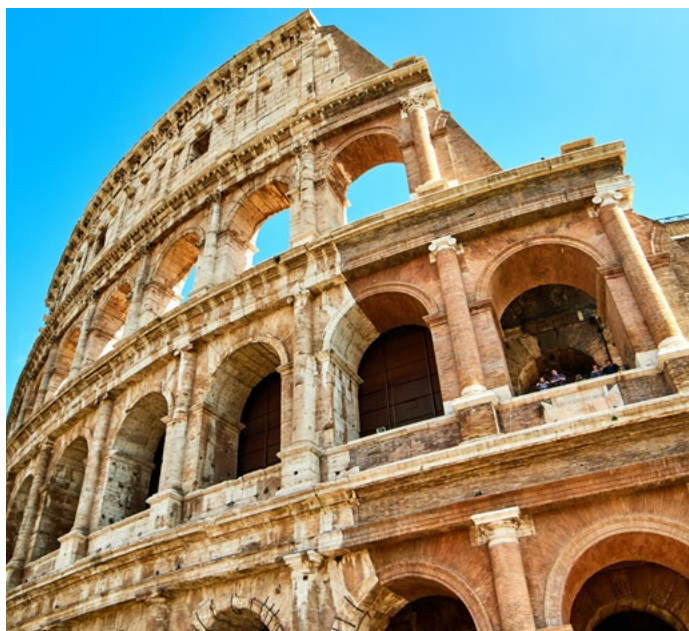
študent tretieho ročníka externého doktorandského štúdia na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave

Pozn.: Článok recenzoval doc. JUDr. Peter Vyšný, PhD. Et PhD., ktorý pôsobí na Katedre dejín práva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Za redakčnú radu Corpus Delicti recenzný posudok vypracovala Adriana Slezáková.

• • •

Úvod

V rámci našej série článkov Kapitoly z rímskeho verejného práva sme sa venovali z celostného pohľadu rímskej ústave, jej vývoju a najzaujímavejším inštitútom a prvkom, hoci najväčšiu pozornosť sme venovali jej republikánskej podobe, ktorá je z pohľadu jej skúmania najzaujímavejšia. Sme presvedčení, že naše články poukázali na unikátnosť rímskej ústavy vo svojej dobe, kedy vhodne, zaujímavovo a inovatívne kombinovala rôzne prvky iných, starších, antických ústav, najmä gréckych

mestských štátov, či už to bola Athénska demokracia,¹ alebo Spartská (Lykurgova) zmiešaná ústava,² no zároveň sme pre-

1 K Athénskej demokracii bližšie pozri: BLEICKEN, J. Athénska demokracia. Praha: OIKOYMENH, 2002.

2 K Lykurgovej reforme spartského ústavného systému bližšie pozri: HERODOTUS. The Histories [online]. Moscow: Roman Roads Media, 2013, s. 27. Alebo: PLUTARCHOS. Životopisy slavných

svedčení, že práve rímska ústava bola jedným z mála ústavných artefaktov, ktoré podstatne ovplyvnili aj ďalší právny či právno-filozofický vývoj západnej civilizácie. Preto sme sa rozhodli, že v poslednom článku našej série sa zameriame na význam rímskej ústavy, ako aj rímskeho verejného práva vo všeobecnosti, v ďalšom dejinnom vývoji a poukážeme na niektoré stredoveké či moderné ústavné systémy, ktoré mohli byť ovplyvnené rímskym právom, ako aj na niektoré právno-filozofické koncepty, ktoré svoje vyjadrenie našli už v rímskej ústave.³

Rímska ústava a stredoveké ústavné systémy

Rímsky ústavný systém, vzhľadom na hranice rímskeho štátu, a to už aj v období republiky, v podstate platil na území väčšiny súčasných európskych štátov. Aj keď tento systém mal v provinciách len podpornú funkciu a upravoval len malú časť správy provincií, išlo o časť najdôležitejšiu, o ich správcov. Obyvatelia týchto území sa tak s rímskou ústavou v podstate stretli pomerne skoro, už v období vrcholnej republiky, a táto do istej miery vplývala aj na ich životy. Na rímsky ústavný systém z veľkej časti nadviazali aj germánske kmene, ktoré rímske územia v 5. storočí dobyli, v Ríme dokonca ponechali fungovať určitý čas aj všetky rímske republikánske orgány, aj keď, pochopiteľne, s oprávneniami a postavením z čias dominiátu.⁴

Hoci rímsky ústavný systém, ako sme už uviedli, prevzala väčšina germánskych štátov vznikajúcich na troskách rímskeho impéria, tento plnil do značnej miery len subsidiárnu funkciu a pomáhal plniť vôľu panovníka, teda nemožno hovoriť explicitne o akejsi kontinuite rímskeho verejného práva, ale skôr o akomsi provizóriu počas formovania svojbytného ústavného systému v týchto štátoch. Podstatne odlišná situácia však nastala v prípade rímsko-katolíckej cirkvi, ktorá zvolila v zásade opačný prístup a rímske právo postupne nenahradzovala, ale ho v celosti prevzala a svoje vlastné, kanonické právo,

Rekú a Rímanů I. Praha: ARISTA, BASET a MAITREA, 2006, s. 784.

3 Považujeme však za potrebné upozorniť tiež na ten fakt, že vzhľadom na mnohé faktory, ktoré už z dnešného pohľadu nemožno presne vyhodnotiť, ako napríklad plynutie času či náhoda, ide v prípadoch uvedených v tomto článku skôr o úvahu o inšpirácii rímskym právom, než o nespochybniteľne preukázateľnú skutočnosť.

4 Bližšie pozri: BURY, J. B. History of the Later Roman Empire: From the Death of Theodosius I to the Death of Justinian (Volume I). New York: Dover Publications, 2011, s. 404 – 421.

budovala na jeho základoch, a to tak v súkromnoprávnej, ako aj verejnoprávnej sfére, čo je v zásade pochopiteľné, keďže svoje počiatky mohla datovať ešte do obdobia rímskeho dominátu. Zároveň považujeme za potrebné pripomenúť aj historické realie, keďže cirkev v tom čase nebola len významnou inštitúciou, ale aj samostatným mestským štátom, a teda je možné, že práve vďaka cirkvi sa rímske právo zachovalo v Európe aj počas feudalizmu, ktorý je inak s rímskym právom v zásade nezlučiteľný.⁵

Hoci v období raného stredoveku sa rímske právo v zásade nerozšírilo za hranice rímsko-katolíckej cirkvi, už vo vrcholnom stredoveku, po systematickom rozpracovaní Digest, ho začali preberať najmä talianske mestské štáty, pričom v oblasti verejného práva možno hovoriť skôr o inšpirácii, keďže rímske verejné právo už v tomto období výrazne zaostávalo za právom súkromným, čo možno pričítať okrem iného pravdepodobne stále pretrvávajúcemu feudalizmu.⁶ Napriek uvedenému však môžeme v niektorých talianskych mestských štátoch, najmä vo Florentskej republike, nachádzať mnohé prvky rímskej republikánskej ústavy, ktorou mohli byť ich panovníci pri vytváraní ústavného systému inšpirovaní.⁷ Uvedené je o to pravdepodobnejšie, že rímska ústava v mnohom inšpirovala aj rôznych talianskych učencov, vrátane Machiavelliho, ktorý taktiež výrazne vplýval na podobu ústavného systému Florentskej republiky.⁸

Rímska ústava a ústava Spojeného kráľovstva

Akýsi prechod medzi stredovekom a novovekom možno hľadať vo vtedajšom Anglicku, v ktorom sa približne v tomto období začína formovať základná podoba ústavy, ktorá v Spojenom kráľovstve, hoci prešla značným vývojom, platí dodnes. Z historických udalostí, ktoré formovali anglickú ústavu, je zrejme, že táto sa vyvíjala najmä pod ich vplyvom, no nemožno opomenúť ani jej podobnosť s rímskou republikánskou ústavou a zamyslieť sa nad tým, či v snahe

5 Rímske právo bolo základom ako súkromného, tak aj verejného kanonického práva, aj keď ide o značné zjednodušenie problematiky, ktoré ale považujeme pre potreby nášho článku za vhodné. Bližšie pozri: HELMHOLZ, R. H. *The Spirit of Classical Canon Law*. Atény: Georgia University Press, 1996, s. 1 – 32.

6 Keďže stredoveké štáty prešli značným vývojom, ich ústavné systémy, v ktorých bol dominantný aristokratický alebo monarchický prvok, boli zrejme vyspelejšie, než rímska ústava v období dominátu a o rímsku republikánsku ústavu panovníci týchto štátov z pochopiteľných dôvodov záujem nemali.

7 Florentské dejiny a vývoj Florentskej republiky svojím systémom, ale aj dejinným vývojom v mnohom pripomínajú rímsku republiku. Florentská republika bola spočiatku založená na veľmi podobných princípoch, ako tá rímska. Vzostup rodu Mediciovcov a ich postavenie v republike sa zas pomerne zásadne podobá na ústavnoprávne zmeny Octaviana Augusta a vznik principátu. Bližšie pozri: MACHIAVELLI, N. *Florentské dejiny*. Martin: Thetis, 2012, s. 19 – 355.

8 Machiavelli bol prvým talianskym učencom, ktorý na podklade spisov Tita Livia pomerne ucelene a filozoficky spracoval rímsky ústavný systém. Bližšie pozri: MACHIAVELLI, N. *Uvahy o prvej dekáde Tita Livia*. Martin: Thetis, 2010, s. 37 – 336.

vyriešiť vtedajšie spoločenské pnutie sa Angličania predsa len nenechali inšpirovať práve rímskym systémom. Pri bližšom skúmaní anglickej ústavy totiž zistíme, že táto bola v zásade vytvorená za rovnakým účelom, ako rímska republikánska ústava, teda za účelom kontrolovania výkonu vlády panovníkom, ale aj aristokraciou, a dokonca to robila podobným spôsobom, keď najskôr moc rozdelila medzi panovníka a aristokraciu, a neskôr časť z nej prenechala aj ľudu.⁹

Vzhľadom na obmedzený priestor tohto článku sa zameriame iba na základný popis jednotlivých foriem vlády v anglickej ústave, resp. v súčasnej ústave Spojeného kráľovstva, a porovnáme ich s formami vlády a deľbou moci v rímskej republikánskej ústave. Na zákonodarnej moci, rovnako ako v Rímskej republike, sa v Spojenom kráľovstve podieľa ľud ako demokratický prvok ústavy prostredníctvom dolnej snemovne a aristokracia prostredníctvom snemovne lordov. Hoci tieto dve snemovne sa spájajú v jednom dvojkomorovom parlamentne, a nie sú inštitucionálne oddelené tak, ako senát a ľudové zhromaždenia, v britskom parlamentne plnia v podstate rovnaký účel. Dolná snemovňa, podobne ako ľudové zhromaždenia, rozhoduje o zákonoch a prejavuje tak vôľu ľudu a snemovňa lordov, podobne ako senát, na tento proces dohliada, a tým stráži britské tradície. Sporným prvkom pri tomto porovnaní by mohla byť vláda, keďže tá má výrazný demokratický charakter, no z pohľadu ústavy Spojeného kráľovstva vláda

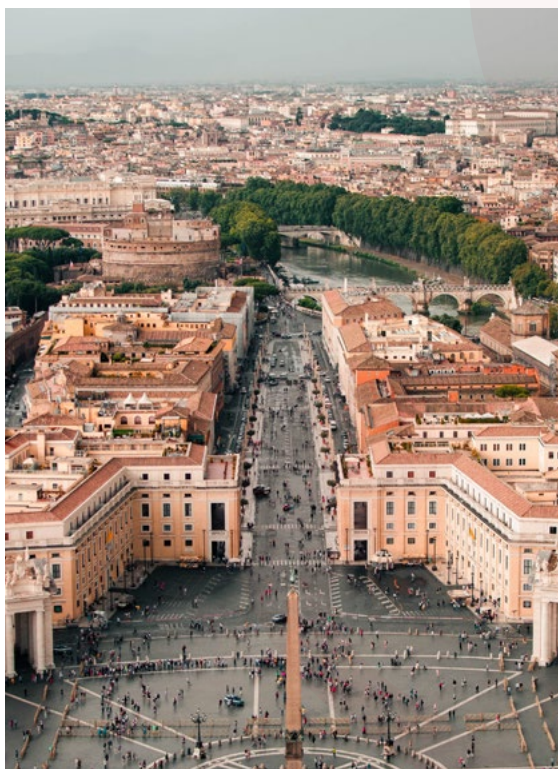
zastupuje panovníka, a teda by sme mohli ustáliť, že táto by napriek faktickému spôsobu svojej kreácie mohla byť subsumovaná pod monarchický prvok. Tento záver pritom podporuje aj tá skutočnosť, že hoci o zložení vlády v podstate rozhoduje ľud, túto menuje panovník, ktorý aj dohliada na spravodlivý výkon štátnej moci a pôsobí aj ako sprostredkovateľ medzi jednotlivými štátnymi orgánmi, resp. formami vlády. Panovník Spojeného kráľovstva má teda rovnaké postavenie a do veľkej miery aj rovnaké úlohy, aké mali rímski magistráti.¹⁰

Rímska ústava a ústava Spojených štátov Amerických

Ústava Spojeného kráľovstva je možno najpodobnejšia rímskej republikánskej ústave, no mnohé podobnosti vykazuje aj ústava Spojených štátov Amerických, ktorá je z pohľadu našej témy azda ešte významnejšia, keďže ide o prvú modernú ústavu, ktorou sa inšpirovali aj mnohé neskoršie ústavné systémy, a teda ak na túto ústavu vplývalo republikánske zriadenie, práve ona mohla jeho dedičstvo opätovne sprostredkovať západnej civilizácii. Podobnosť rímskeho republikánskeho zriadenia a ústavného systému Spojených štátov je o to

9 K ústave Spojeného kráľovstva a k deľbe moci v nej pozri napríklad: BRADLEY, A. W. – EWING, K. D. – KNIGHT, C. J. S. *Constitutional and Administrative Law*. Londýn: Pearson, 2018, s. 3 – 362.

10 BAGEHOT, W. *The English Constitution*. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 38 – 127.

významnejšia, že autori tejto ústavy preukázateľne poznali rímsku ústavu, a teda ich podobnosť pravdepodobne nie je náhodná, ale zámerná.¹¹

Je ale potrebné podotknúť, že ústava Spojených štátov Amerických je založená na modernejšom trojdelení moci, a teda v rámci porovnania nie sú rímske republikánske štátne orgány a orgány Spojených štátov Amerických úplne kompatibilné, a preto je potrebné tieto orgány najskôr subsumovať pod rímsku deľbu moci. Z tohto pohľadu môžeme podľa nášho názoru ustáliť, hoci len zjednodušene pre potreby tohto článku, že Kongres Spojených štátov Amerických predstavuje z pohľadu antiky ako demokratický,¹² tak z určitého špecifického pohľadu aj aristokratický¹³ prvok vlády, a to v rámci oboch jeho komôr. Prezident so svojou administratívou patrí z pohľadu foriem vlády v zásade jednoznačne pod monarchický prvok ústavy, hoci s výraznými demokratickými črtami.¹⁴

V rámci porovnania týchto systémov možno tvrdiť, že Kongres ako celok má podobné právomoci voči prezidentovi a jeho administratíve, aké mali senát a ľudové zhromaždenia

voči magistrátom. Ústava Spojených štátov Amerických dokonca zhodne s rímskou ústavou predpokladá, že prezident, ako magistrát, sa bude s Kongresom, ako so senátom, radiť v dôležitých veciach a dbať na jeho rady, pričom výnimočne musí získať aj súhlas Kongresu, aby vôbec mohol konať. Tento vzťah Kongresu a vlády je pritom markantný najmä vo vojenskej oblasti, v ktorej vojnu vyhlasuje Kongres, rovnako ako senát, no vojsko vedie prezident, rovnako ako magistráti s impériom. Medzi ďalšie podobnosti medzi senátom a Kongresom môžeme zaradiť aj tie, že Kongres má právo súdiť prezidenta prostredníctvom Impeachmentu, čo je v zásade zhodné s oprávnením senátu súdiť magistrátov, ale zároveň ústava Spojených štátov Amerických pozná aj úrad medzi-kráľa, ktorý označuje ako prezidenta pro tempore a spôsob jeho kreácie je v zásade takmer identický s rímsko-právnou úpravou.¹⁵ Rovnako tak prezident a viceprezident majú voči Kongresu podobné oprávnenia, aké mali voči senátu a ľudovým zhromaždeniam magistráti, a ku ktorým môžeme zaradiť najmä právo intercesie, ktorú mal v Ríme plebejský tribún, ako aj právo predsedáť Kongresu a v prípade núdze aj právo zvolať Kongres.¹⁶

Hoci ústavy Spojeného kráľovstva a Spojených štátov Amerických sme vybrali len ako reprezentantov mnohých ďalších, podobných ústav, keďže ústava Spojeného kráľovstva je jednou z najstarších doteraz platných ústav, ktorá je do veľkej miery prejavom právneho naturalizmu a asi ako jediná ústava dodnes obsahuje deľbu moci založenú na formách vlády a ústava Spojených štátov Amerických je zas prvou písanou modernou ústavou a prejavom právneho pozitivizmu, s preukázateľným vplyvom rímskej ústavy, ktorá je zároveň predlohou väčšiny súčasných ústav, je vďaka nim možné dobre ilustrovať potenciálny vplyv rímskej ústavy na moderný konštitucionalizmus.

Rímska ústava v politickej a právnej filozofii

Je potrebné spomenúť, že rímska ústava, keďže slúžila najmä ako zdroj inšpirácie, nemusela ovplyvniť len pozitívne právo, ale aj právno-teoretické a filozofické koncepty, ktoré k spomínaným pozitívno-právnym úpravám viedli. Za základný a nesporný prínos Rimanov do svetovej politickej a právnej filozofie pritom môžeme považovať práve rímsku deľbu moci, ktorú síce poznali už aj starovekí Gréci, no podobu, ktorá dopomohla k úspechu Rímskeho štátu, teda v podstate prístup kombinácie rôznych foriem vlád za účelom ich obmedzenia, jej dali až Rimania. V širších súvislostiach nám práve rímska ústava umožnila skúmať aj vzťah medzi prirodzeným a pozitívnym právom, keďže jej základy sú skôr prirodzeno-právne a zásahy, ktoré kombinujú jednotlivé formy vlády, a tak zabraňujú prirodzenej zmene dobrých foriem vlády na zlé, majú skôr pozitívno-právny charakter.¹⁷ Zároveň však rímska ústava umožňuje v celosti skúmať aj zmenu dobrých a zlých foriem vlády a ich výmenu, ktorú naznačil už Aristoteles.¹⁸

15 Z lat. = dočasného prezidenta.

16 ADAMS, J. et al. *The Constitution of the United States of America and Selected Writings of the Founding Fathers*. New York: Barnes & Noble, 2012, s. 747 – 753.

17 V širších súvislostiach by sme o tomto probléme mohli uvažovať tiež ako o vzťahu medzi právnym naturalizmom a právnym pozitivizmom vo všeobecnosti, pričom na základe rímskej ústavy možno konštatovať, že by sa mali pravdepodobne dopĺňať. K prirodzenému právu pozri: FINNIS, J. *Natural Law and Natural Rights*. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 3 – 413. K pozitívnemu právu pozri: MURPHY, J. B. *The Philosophy of Positive Law: Foundations of Jurisprudence*. Yale: Yale University Press, 2005, s. 1 – 226.

18 Bližšie pozri: ARISTOTELES. *Aténska ústava*. Bratislava: Kalli-

11 Vychádzať môžeme z toho, že autori ústavy Spojených štátov Amerických poznali, používali v rámci svojej argumentácie a do istej miery pravdepodobne aj obdivovali Polybia a jeho opis rímskej ústavy. Navyše dvaja z najvýznamnejších obhajcov novej ústavy, Alexander Hamilton a James Madison, písali svoje listy, ktorými ju obhajovali a vysvetľovali, a ktoré sú v ústavnom práve využívané dodnes, práve pod pseudonymom „Polybios.“ Bližšie pozri: LLOYD, M. D. *Polybius and the Founding Fathers* [online].

12 Demokratická časť Kongresu je v tomto prípade pochopiteľná, keďže všetci jeho členovia sú volení ľuďom v rámci zastupiteľskej demokracie.

13 Vychádzame z tézy, že členov Kongresu síce volí ľud (teda demokratický prvok) ale *de facto* ľud volí len stále sa opakujúcich, známych politikov (teda aristokratický prvok). Aj keď je zrejmé, že *de iure* zloženie Kongresu vôbec nepripomína zloženie rímskeho senátu, je potrebné pripustiť, že práve moderná „nobilita“ je v rámci prístupu do Kongresu značne zvýhodnená. Nie je síce vylúčené, že do Kongresu sa dostane aj nový človek, ale takáto situácia nebola vylúčená ani v rímskom senáte (tzv. *novus homo*, napr. M. T. Cicero).

14 Zaujímavosťou je aj to, že podľa niektorých autorov bola Vojna za nezávislosť vojnou rojalistov, ktorí sa nechceli oslobodiť od vlády Juraja III., ale práve naopak, posilniť jeho moc na úkor parlamentu, a až po tom, ako zistili, že kráľ ich v tomto boji nepodporí, sa rozhodli úplne separovať od Spojeného kráľovstva. Z tohto pohľadu je preto len logické, že úrad prezidenta, ktorý mal kráľa nahradiť, je postavený na princípoch monarchie. Bližšie pozri: NELSON, E. *The Royalist Revolution: Monarchy and the American Founding*. Harvard: Harvard University Press, 2017, s. 1 – 233.

Ak sa ale odpútame od rímskej deľby moci, zistíme, že aj mnohé jednotlivé inštitúty rímskej republikánskej ústavy sú podobné niektorým moderným inštitútom. V zásade najvýraznejšia je táto podobnosť v niektorých oprávneniach plebejského tribúna, ktorý vznikol ako odpoveď demokratického prvku ústavy na rozpínajúcu sa moc najmä monarchického prvku vlády. Plebejský tribún v zásade reprezentoval rímsky ľud, a teda bol akýmsi jeho voleným zástupcom podobne, ako je to v rámci dnešnej zastupiteľskej demokracie. Plebejský tribún však zároveň chránil jednotlivých občanov pred zneužitím moci zo strany ostatných magistrátov, a teda vykazoval aj niektoré znaky súčasného verejného ochrancu práv.¹⁹ Najpodstatnejšia je však tá skutočnosť, že ľud dokázal vytvoriť novú magistratúru, ktorá kompetenciami presahovala ako senát, tak ostatných magistrátov, a ľud stál aj pri zrode princípátu,²⁰ čo zároveň poukazuje na akúsi rodiacu sa suverenitu ľudu.

Zhrnutie

Záverom k tomuto článku považujeme za potrebné opätovne upozorniť na tú skutočnosť, že akýkoľvek priamy vplyv rímskeho verejného práva na neskoršie ústavné systémy či právnu a politickú filozofiu nie je možné preukázať bez pochybností, a preto sme tento článok venovali skôr úvahe o pravdepodobnosti tohto vplyvu. Nesporným faktom však je, že mnohé neskoršie ústavné systémy vykazujú isté podobné znaky, ako rímska ústava a mnohé právno-filozofické koncepty, ktoré vznikli až v novoveku, sa nápadne podobajú na niektoré inštitúty rímskej ústavy, hoci táto podobnosť môže byť aj čisto náhodná. Je však minimálne zaujímavá a podľa nášho názoru si zaslúži ďalšie podrobné skúmanie, ku ktorému sme, ako veríme, prispeli aj touto sériou článkov.

gram, 2009, s. 23 – 95.

¹⁹ K právomociam plebejského tribúna bližšie pozri: VYŠNÝ, P. *Svetové dejiny štátu a práva*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis a VEDA, 2019, s. 142.

²⁰ K vzniku princípátu pozri: BLEICKEN, J. *Augustus: The Biography*. s. l.: Penguin Books, 2016, s. 259 – 343.

Zoznam bibliografických odkazov

ADAMS, J. et al. *The Constitution of the United States of America and Selected Writings of the Founding Fathers*. New York: Barnes & Noble, 2012. 840 s. ISBN 978-1-4351-3930-5.

ARISTOTELES. *Aténska ústava*. Bratislava: Kalligram, 2009. 107 s. ISBN 978-80-8101-174-0.

BAGEHOT, W. *The English Constitution*. Oxford: Oxford University Press, 2009. 219 s. ISBN 978-0-19-953901-7.

BLEICKEN, J. *Athénska demokracie*. Praha: OIKOYMENH, 2002. 792 s. ISBN 978-80-7298-055-6.

BLEICKEN, J. *Augustus: The Biography*. s. l.: Penguin Books, 2016. 771 s. ISBN 978-0-140-29482-8.

BRADLEY, A. W. – EWING, K. D. – KNIGHT, C. J. S. *Constitutional and Administrative Law*. 17. vyd. Londýn: Pearson, 2018. 832 s. ISBN 978-1-292-18586-6.

BURY, J. B. *History of the Later Roman Empire: From the Death of Theodosius I to the Death of Justinian (Volume 1)*. New York: Dover Publications, 2011. 512 s. ISBN 978-0-486-20398-0.

FINNIS, J. *Natural Law and Natural Rights*. 2. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2011. 500 s. ISBN 978-0-19-959913-4.

HELMHOLZ, R. H. *The Spirit of Classical Canon Law*. Atény: Georgia University Press, 1996. 514 s. ISBN 978-0-8203-1821-3.

HERODOTUS. *The Histories* [online]. Moscow: Roman Roads Media, 2013. 629 s. [cit. 24. 10. 2022]. Dostupné na: <https://files.romanroadsstatic.com/materials/herodotus.pdf>. ISBN neuvedené.

LLOYD, M. D. *Polybius and the Founding Fathers* [online]. [cit. 24. 10. 2022]. Dostupné na: <http://www.mlloyd.org/mdl-indx/polybius/intro.htm>.

MACHIAVELLI, N. *Florentské dejiny*. Martin: Thetis, 2012. 381 s. ISBN 978-80-89520-09-1.

MACHIAVELLI, N. *Úvahy o prvej dekáde Tita Livia*. Martin: Thetis, 2010. 360 s. ISBN 978-80-970115-7-4.

MURPHY, J. B. *The Philosophy of Positive Law: Foundations of Jurisprudence*. Yale: Yale University Press, 2005. 256 s. ISBN 978-0-300-10788-9.

NELSON, E. *The Royalist Revolution: Monarchy and the American Founding*. Harvard: Harvard University Press, 2017. 400 s. ISBN 978-0-674-73534-7.

In a search for inspiration: judicial use of foreign law

Autor: Bc. Adriana Slezáková

graduate student Trnava University in Trnava, Faculty of Law

Note: A peer review of the article was conducted by doc. Mgr. Marek Káčer, PhD., who works at the Department of Legal Theory and Constitutional Law at the Faculty of Law of the University of Trnava in Trnava. The review on behalf of the editorial board of *Corpus Delicti* prepared Viktória Kološtová.

• • •

Introduction

The judicial use of foreign law is not a new concept. Rather reversely, it is harder to find an example of a legal solution that wouldn't have been inspired by something else.¹ Especially current conditions of the modern world make judicial migration of legal opinions easier. Additionally, a still-growing globalization has also effects on foreign engagement between courts and judges.

The present article focuses on the partial question of voluntary use of foreign case law in judicial reasoning (also referred to as “cross-citation”) with a focus on the Constitutional Court of the Slovak Republic (Ústavný súd; hereinafter: SCC). The first part of the article aims to provide theoretical starting points on the topic. The following part looks into chosen well-known and much-debated plenary decisions of the SCC and focuses on the use of foreign law referrals in those decisions in order to ascertain how the SCC used comparative material. The article aims to provide general introduction points and conclusions, not to present comprehensive research on the topic.

1 Why the voluntary use of foreign law

M. Bobek distinguishes three scenarios in which judges refer to foreign law: a) mandatory use of foreign law, b) advisable use of foreign law, and c) voluntary use of foreign law.² In some instances are judges obliged by national law to apply foreign law. Those can be cases of consideration and application of relevant provisions of the law of the European Union (hereinafter: EU), the European Convention on Human

Rights (hereinafter: ECHR), and case law of the European Court of Human Rights (hereinafter: ECtHR), and international law.³ The focus of this article is, however, on instances when judges are under no such obligations.

Voluntary referral to foreign case law or conducting of comparison might, on one hand, play a role of an interpretative aid or that of persuasive authority, or on the other hand, simply serve decorative purposes.⁴ But furthermore, comparing is a form of judicial dialogue. It represents means for courts to communicate with each other, to exchange opinions. According to a former Chief Justice of the Norwegian Supreme Court “[i]t is a natural obligation that, in so far as we have the capacity, we should take part in European and international debate and mutual interaction.”⁵

The literature recognizes that some courts refer to foreign law more than others and identifies various aspects that can explain choices courts make when deciding which foreign courts refer to, such as legal tradition and education, language or regional proximity, and substantive similarities.⁶

Cross-citation is easier and even desired between courts of states sharing a common goal being set, most commonly, by international treaties or conventions. For example, the preamble of the ECHR speaks of the common heritage of political traditions, ideals, freedom, and the rule of law between Council of Europe Member States. The Treaty of the European Union in Article 6 (3) mentions the constitutional traditions common to the Member States of the European

3 From another point, the ECtHR and the Court of Justice of the European Union are also courts turning to foreign law in their reasonings. And that mainly being the national law of its Member States, each, however, differently. The comparison of laws and legal systems by the ECtHR relates to its doctrine of consensus. In other words, the ECtHR compares “in order to find a consensus on human rights” among CoE Member States. While the CJEU compares “in order to ensure a coherent application of community law throughout the European Union?”. GLESS, S., MARTIN, J. The comparative method in European Courts: A comparison between the CJEU and ECtHR? In *Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice*, Volume 1, Issue 1, 2013, p. 38

4 HIRSCHL, R. 2014. *Comparative Matters. The Renaissance of Comparative Constitutional Law*. United Kingdom : Oxford University Press, 2014, p. 25

5 DURANTI, F. 2020. *The Use of Foreign Precedents in Constitutional Interpretation by the Nordic Courts*. In FERRARI, G. F. 2020. *Judicial Cosmopolitanism: The Use of Foreign Law in Contemporary Constitutional Systems*. Leiden ; Boston : Brill/Nijhoff , 2020, p. 469

6 HIRSCHL, R. 2014. *Comparative Matters. The Renaissance of Comparative Constitutional Law*. United Kingdom : Oxford University Press, 2014, pp. 21, 41

1 BOBEK, M. 2013. *Comparative Reasoning in European Supreme Courts*. United Kingdom : Oxford University Press, 2013, p. 13.

2 BOBEK, M. 2013. *Comparative Reasoning in European Supreme Courts*. United Kingdom : Oxford University Press, 2013, p. 20.

Union. And referrals to foreign law of other Member States can help achieve uniformity. On the other hand, comparative analysis can be also used to justify and reinforce national solutions.⁷ Frequent cross-citations nevertheless show a diffusion of some ideas between courts.⁸

A search for inspiration in an international normative order is common for post-authoritarian countries, where concepts of new, democratic identities are hardly available domestically.⁹ European post-socialist countries including Slovakia and Czechia in the 1990s were easily finding such inspiration in the case law of the ECtHR.¹⁰ But a search is also conducted for similarities in legal orders of other countries.

Though sharing a common history and post-socialist transformation, judicial use of comparative reasoning has developed differently in Slovakia and Czechia. While the SCC turns to its Czech counterpart when referring to foreign case law, this does not apply the other way around, and when looking for a general authority on constitutional matters the Constitutional Court of Czech Republic (Ústavní soud; hereinafter: CCC) rather looks to Germany.¹¹ Regarding the Supreme Court of the Slovak Republic (Najvyšší súd; hereinafter: SC SK), research done by M. Siems published in October 2022 shows that SC SK with the vast majority refers to the judgments of the Czech Supreme Court (Nejvyšší soud), which is also referring to its Slovak counterpart but lesser.¹² Nevertheless, referral to Czech case law by Slovak courts (and vice versa) corresponds to linguistic, regional, jurisdictional, and historic advantages.

2 The use of foreign law in judgments of the Slovak Constitutional Court

M. Bobek's study shows that especially in the period 2001-2005, the number of references to foreign law by SCC was very low. References tended to be limited to the previous case law of the SCC and the decisions of the ECtHR, and comparative references typically appeared in the plenary de-

7 GELTER, M., SIEMS, M. M. 2012. Networks, Dialogue or One-Way Traffic? An Empirical Analysis of Cross-Citations Between Ten of Europe's Highest Courts. In *Utrecht Law Review*, 8(2), 2012, p. 99

8 Ibidem

9 SAJÓ, A., UITZ, R. 2017. *The constitution of freedom. An introduction to legal constitutionalism.* United Kingdom : Oxford University Press, 2017, p. 449.

10 KOSAR, D. et al. 2020. *Domestic Judicial Treatment of European Court of Human Rights Case Law - Beyond Compliance.* New York : Routledge, 2020, p. 238

11 BOBEK, M. 2013. *Comparative Reasoning in European Supreme Courts.* United Kingdom : Oxford University Press, 2013, p. 181-182

12 SIEMS, M. 2022. A Network Analysis of Judicial Cross-Citations in Europe. In *Law & Social Inquiry*, 2022, pp. 1-25. DOI: <https://doi.org/10.1017/lsi.2022.22>.

cision.¹³ His study at the same time showed that though not appearing in the published decisions, the internal comparisons lie beneath the content of the decisions.¹⁴

This part of this article takes two decisions of the SCC as an example in the analysis of the SCC's work with comparative material. Well-known decisions on much-discussed topics but with criticised use of foreign law were chosen.

A first example is the 2007 judgment no. PL. ÚS 12/01 on the constitutionality of the abortion law. The SCC works with international instruments but also takes a comparative view and refers to legal regulations in other countries following the applicant's argumentation of the existence of the European consensus on given issues. Part II. A. 4. first mentions quantitative information concerning the number of States in the Council of Europe permitting termination of pregnancy in the first trimester. The SCC specifically mentions some European States and their regulations but does not go into the details. The SCC rather briefly points to States taking one view and then to States taking the opposite view, concluding a divergence in national legislations on abortions as well as the scope of the right to life and the right to private life, and therefore the comparative reasoning has more or less a supportive value in this case.¹⁵ M. Bobek called this comparative part redundant, merely stating that the comparative argumentation has an auxiliary role, without expanding on what that role is in this particular case.¹⁶ And similarly comments on the decision of the SCC from 2009 on (un)constitutionality of the Special Court,¹⁷ which again doesn't add argumentative value to reasoning.¹⁸

Another more recent example is a well-known judgment no. PL. ÚS 21/2014¹⁹ concerning a review of the constitutionality of constitutional amendments and question of the material core of the Constitution of the Slovak Republic. The SCC heavily quotes comparative material in the mentioned judgment. In detail analyses "common" Czech legal regulations and rulings but besides that the SCC looks into foreign case law of other European Courts (mainly German), as well as courts from around the world. The SCC in its reasoning relies on the comparative material looking for support and other persuasive authority. But because of the specifics of legal regulation – the wording of the Constitution of the Slovak Republic in particular – persuasiveness is fading, and the SCC is differentiating itself from other foreign examples (without noting that). Dissenting judge L. Orosz points out that compared to other decisions, this particular judgment appears to be unique and "the most avant-garde one", listing

13 BOBEK, M. 2013. *Comparative Reasoning in European Supreme Courts.* United Kingdom : Oxford University Press, 2013, p. 179ff.

14 BOBEK, M. 2013. *Comparative Reasoning in European Supreme Courts.* United Kingdom : Oxford University Press, 2013, p. 183ff, 174

15 Constitutional Court of the Slovak Republic no. PL. ÚS 12/01, judgment of 4 December 2007

16 BOBEK, M. 2013. *Comparative Reasoning in European Supreme Courts.* United Kingdom : Oxford University Press, 2013, p. 175

17 Constitutional Court of the Slovak Republic no. PL. ÚS 17/08, judgment of 20 May 2009

18 BOBEK, M. 2013. *Comparative Reasoning in European Supreme Courts.* United Kingdom : Oxford University Press, 2013, p. 177

19 Constitutional Court of the Slovak Republic no. PL. ÚS 21/2014, judgment of 30 January 2019

reasons why the case before the SCC is different from those decided in other countries.²⁰ In summary, since the legal issue in question was highly dependable on the particularities of each legal order, the application of foreign case law is very limited and its use as a persuasive factor is forced.

Conclusion

To courts being quoted means to be influential. At the same time, to quote other courts means to acknowledge their influence.²¹ Accordingly, the influence might be a reason for courts to strive for being used in comparisons, and yet a reason for courts to be reluctant to use other courts as inspiration.

When it comes to the use of the comparative method in general, language is still one of obstacles and one of the aspects that affect the choice of which courts to refer to. Though it is something modern technologies help to overcome, a lot can get lost in translation. Hence it is obvious that when a court wants to increase the impact of its judgment, an initiative in its translation is convenient.

Foreign law can serve the court in strengthening the justification and legitimacy of its reasoning. In broader sense can also support the achievement of unification in international standards between states.

Generally, as some authors indicate, national courts of the EU Member States, besides considering national law, obligatory consider EU law as well as ECHR and international law, before they can even turn to voluntary consideration of foreign law.²² That is also the case for the SCC. In this sense, various judicial networks provide space for dialogues, such as the Superior Courts Network or the Judicial network of the European Union on the European level. Much of the comparative work is done by the courts without making it to the judgment itself also thanks to the engagement of judges in mentioned judicial networks and communications with other foreign courts.²³

Regarding the use of foreign case law in the SCC's judgments (but also judgments of SC SK), the CCC is still the most popular. Few chosen examples of explicit use of foreign case law in judgments on a national level also show that "correct" comparison is the most crucial aspect of the use of foreign law. When relevant material (decisions) based on thorough research is used in support of courts' arguments, it has the biggest added value. The use of comparative material is not only a quantitative question but also the question of how it is used. Moreover, there are cases when the use of foreign law is not even needed or cannot bring any added value to the court's decision and its use becomes forced and comes across as merely decorative. Gless and Martin for example regard-

²⁰ Dissenting opinion of judge Ladislav Orosz to judgment no. PL. ÚS 21/2014

²¹ BOBEK, M. 2013. *Comparative Reasoning in European Supreme Courts*. United Kingdom : Oxford University Press, 2013, p. 191

²² HIRSCHL, R. 2014. *Comparative Matters. The Renaissance of Comparative Constitutional Law*. United Kingdom : Oxford University Press, 2014, p. 37

²³ GELTER, M., SIEMS, M. M. 2012. *Networks, Dialogue or One-Way Traffic? An Empirical Analysis of Cross-Citations Between Ten of Europe's Highest Courts*. In *Utrecht Law Review*, 8(2), 2012, p. 99

ing the use of the comparative method emphasised that one needs to have a clear objective in mind and that one must follow a well-defined process identifying and addressing obstacles to legal comparison.²⁴ A process that is welcomed but certainly not an easy one.

Bibliography

BOBEK, M. 2013. *Comparative Reasoning in European Supreme Courts*. United Kingdom : Oxford University Press, 2013. 310 p. ISBN 978-0-19-968038-2.

FERRARI, G. F. 2020. *Judicial Cosmopolitanism: The Use of Foreign Law in Contemporary Constitutional Systems*. Leiden ; Boston : Brill/Nijhoff , 2020. 901 p. ISBN 978-90-04-24311-8.

GELTER, M., SIEMS, M. M. 2012. *Networks, Dialogue or One-Way Traffic? An Empirical Analysis of Cross-Citations Between Ten of Europe's Highest Courts*. In *Utrecht Law Review*, 8(2), 2012, pp. 88-99.

GLESS, S., MARTIN, J. 2013. *The comparative method in European Courts: A comparison between the CJEU and ECtHR?* In *Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice*, Volume 1, Issue 1, 2013, pp. 36-52.

HIRSCHL, R. 2014. *Comparative Matters. The Renaissance of Comparative Constitutional Law*. United Kingdom : Oxford University Press, 2014. 304 p. ISBN 978-0-19-871451-4.

KOSAŘ, D. et al. 2020. *Domestic Judicial Treatment of European Court of Human Rights Case Law - Beyond Compliance*. New York : Routledge, 2020. 281 p. ISBN 978-0-429-34393-3.

SAJÓ, A., UITZ, R. 2017. *The constitution of freedom. An introduction to legal constitutionalism*. United Kingdom : Oxford University Press, 2017. 483 p. ISBN 978-0-19-873217-4.

SIEMS, M. 2022. *A Network Analysis of Judicial Cross-Citations in Europe*. In *Law & Social Inquiry*, 2022, pp. 1-25. DOI: <https://doi.org/10.1017/lsi.2022.22>.

Case law

Constitutional Court of the Slovak Republic no. PL. ÚS 12/01, judgment of 4 December 2007.

Constitutional Court of the Slovak Republic no. PL. ÚS 17/08, judgment of 20 May 2009.

Constitutional Court of the Slovak Republic no. PL. ÚS 21/2014, judgment of 30 January 2019.

²⁴ GLESS, S., MARTIN, J. *The comparative method in European Courts: A comparison between the CJEU and ECtHR?* In *Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice* • Volume 1, Issue 1, 2013, p. 37

Corpus Delicti

Číslo vydania: 02/2022

Právnická fakulta
Trnavskej univerzity
v Trnave

ISSN 1338 - 6603 (tlačená verzia)
ISSN 1338 - 4821 (online verzia)

Obsah študentskej časti

Premiér na lavičke, premiér na ihrisku	III
Pojmy do vrečka študenta práva	IV
Práva LGBT+ osôb sú ľudské práva: Vyjadrenie k vražde na Zámockej ulici v Bratislave	V
Argumentárium	VI
Rozhovor s Marcom Némethom	VI
Prednáška o medzinárodnej bezpečnosti a SR	VIII
30. výročie vzniku Slovenskej republiky	IX
Pozdrav z Grécka	X

Premiér na lavičke, premiér na ihrisku

Pred pár mesiacmi zverejnil ústavný právnik Marián Giba na stránkach Denníka N krátky komentár, v ktorom obhajuje celkom triviálnu tézu.¹ Tvrdí, že predseda vlády je taktiež členom vlády (!). Ak by sme na tomto mieste diskusiu zastavili, mnohí by si asi položili otázku či už sa slovenská veda ústavného práva tak trochu nepomiatla, keď sa naozaj musí zaoberať preukazovaním takých banalít. Na jej (aj autorovu) obranu preto skúsme kontext Gibovho komentára o niečo rozšíriť.

Celý spor (tu trochu prehánam) podnietila úvaha Radoslava Procházku, ktorý je presvedčený, že tak jednoduché to so zaradením predsedu vlády k členom vlády nie je.² Upozorňuje na to, že Ústava vo svojom texte relatívne pochtivo rozlišuje medzi pojmami predseda vlády a členovia vlády. Ak vychádzame z prezumpcie racionálneho ústavodarcu, takéto terminologické odlišenie nemôžeme považovať za náhodné, samoučelné a už vôbec nie bezvýznamné. Práve naopak.

Ak tvorcovia Ústavy osoby vo vládnom zbere terminologicky oddeľujú, podľa Procházku k tomu určite existuje dobrý (racionálny) dôvod. Odvodzuje z toho nasledujúci záver: ak Ústava hovorí o členoch vlády, myslí tým všetkých vládnych predstaviteľov okrem predsedu, ktorého postavenie je upravené osobitne (napr. v súvislosti s procesom vzniku/zániku vlády a pod.). Áno, znie to viac než proti-intuitívne, no dajme Procházkovi šancu svoj postoj obhájiť.

Praktické dôsledky prezentovaného záveru možno ilustrovať poukazom na čl. 116 ods. 7 Ústavy, ktorý hovorí, že ak prezident prijme demisiu člena vlády alebo takéhoto člena vlády sám odvolá, určí, ktorý iný člen vlády bude až do vymenovania jeho nástupcu poverený dočasným riadením dotknutého rezortu. Procházka je presvedčený, že prezident si v takomto prípade môže vybrať ktoréhokoľvek člena vlády, nie však jej predsedu (nechajme nateraz bokom, že sa tak v histórii už viackrát stalo). Nikto samozrejme netvrdí, že by predseda vlády v pozícii krízového manažéra dočasné riadenie rezortu odvolaného člena vlády nezvládol. Zároveň však asi nikto nebude spochybňovať ani fakt, že pri takejto „dvoj-úlohe“ bude premiér musieť časť energie presmerovať na riešenie rezortných problémov a nebude sa tak môcť naplno venovať svojim premiérskym úlohám. A práve v tom vidí Procházka problém. Premiérska funkcia má byť podľa neho nadrezortná a koordinačná, čo si veľmi dobre uvedomovali aj tvorcovia základného dokumentu (preto spomínané odlišenie).

Pre lepšiu ilustráciu si vypomôžeme jednoduchým prirovnaním. Ak by sme vládu vnímali ako posádku lode, Ústava – v Procházkovej interpretačnej verzii – nedovoľuje, aby kapitán opúšťal veliteľský mostík (kormidlo) a vypomáhal v podpalubí s prácou za chýbajúcich námorníkov. Túto prácu

musí kapitán prerozdeliť medzi zostávajúcích členov posádky. Prírodné tým nezanikne problém s „prerozdeľovaním energie“, no je iné, ak tejto výzve čelí radový námorník a iné, ak ide o kapitána lode, ktorého funkcia je vzhľadom na mieru zodpovednosti predsa len o čosi významnejšia.

Môže ísť iba o môj pocit, no pôvodná proti-intuitívnosť Procházkovho názoru sa týmto vysvetlením značne otupuje. Dajme preto priestor kritike.

Hoci to Giba nehovorí priamo, z textu je cítiť, že Procházkov názor považuje za smiešny. Pokúša sa pritom uviesť niekoľko argumentov, ktorými chce predostretú úvahu nielen že nastrbiť, ale ideálne raz a navždy zmiesť zo stola. Spochybňuje napríklad údajnú „pochtivosť“, s akou Ústava odlišuje predsedu vlády od členov vlády. Na dôkaz zjavnej nekonzistentnosti poukazuje napríklad na čl. 109 Ústavy, ktorý upravuje nezlučiteľnosť funkcie člena vlády (napr. s výkonom poslaneckého mandátu).

Ak by sme chceli byť naozaj dôslední, potom by sme museli prísť k záveru, že predseda vlády môže vykonávať (aj) poslanecký mandát, keďže ustanovenie hovorí iba o členoch vlády a nie o predsedovi vlády. Podľa Gibu, fakt, že predpis upravuje postavenie predsedu kolektívneho orgánu (napr. vlády, Národnej rady, Ústavného súdu...) osobitne, bez ďalšieho neznamená, že predseda nie je členom daného orgánu. Osobitná úprava súvisí „iba“ s osobitným (líderským, reprezentačným, kompetenčným...) postavením, no nemá žiadny vplyv na „členstvo“ v danom zbere. Podľa Gibu ide o niečo podobné ako keby sme tvrdili, že kapitán nie je členom futbalového mužstva. Tu sa však na okamih pristavme.

Využitie prirovnanie odhaľuje jemnú, no celkom podstatnú diskrepanciu v nazeraní na diskutovanú otázku. Netreba chodiť okolo horúcej kaše. Giba sa, podľa môjho názoru, mylí, ak vníma (samozrejme v prenesenom význame) kapitána ako predsedu vlády. V skutočnosti je oveľa priliehavejšie stotožniť funkciu premiéra s trénerom mužstva, ktorý – podobne ako premiér – rozhoduje o zložení nasadeného tímu a v priebehu hry môže ktoréhokoľvek hráča z ihriska stiahnuť a vymeniť za lepšieho. Taktiež platí, že zatiaľ čo hráči sú zodpovední za

* Autor pôsobí ako odborný asistent na Katedre teórie práva a ústavného práva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

1 GIBA, M.: Prečo predseda vlády je členom vlády. Dostupné na stránke - <https://dennikn.sk/3050461/preco-predseda-vlady-je-clenom-vlady/?ref=list>

2 PROCHÁZKA, R.: Týždeň v práve Rada Procházku: Hodte na mňa deku. Dostupné na stránke - <https://dennikn.sk/3012235/tyzden-v-prave-rada-prochazku-hodte-na-mna-deku/?ref=list>

svoje posty (rezorty), tréner nesie zodpovednosť za hru (tím ako celok).³

Ak by sme sa po tejto korekcii vrátili k pôvodnej otázke – teda či je tréner členom tímu – pravdepodobne by sme zistili, že vyhrnúť jednoznačnú odpoveď už nie je tak jednoduché. Ide o uhol pohľadu – svojim spôsobom je aj nie je. Je kľúčovou postavou klubu, no góly nestrieľa. Rozhoduje o zostave, no priamo na hracej ploche ho počas zápasu neuvidíme (...) Diplomatickou rečou by sa dalo povedať, že jeho postavenie je špecifické – podobne ako postavenie predsedu vlády.

Ako nám to však dokáže pomôcť pri ústavnoprávnej otázke, či môže prezident poveriť dočasným riadením rezortu aj predsedu vlády?

Tí (z nás), ktorí v živote dostali príležitosť odohrať niekoľko sezón v najnižších futbalových ligách, pravdepodobne zažili situáciu, kedy sa na trávniku tréner skutočne ocitol. Stávalo sa tak v prípadoch, kedy sa nezišiel dostatočný počet hráčov, resp. náhradníkov. Futbalová terminológia si s touto situáciou poradila celkom hravo (ako inak) – išlo o tzv. hrajúceho trénera. Napriek tomu, že naozaj nešlo o nič výnimočné, všetci na ihrisku aj mimo neho veľmi dobre vedeli, že ide o anomáliu, ktorá patrí k nezameniteľnému folklóru dedinského futbalu. Predstaviť si, že by podobná situácia nastala aj v zápase Ligy majstrov, by bol nonsens. Každý, kto futbalu čo i len trochu rozumie, intuitívne chápe, že tieto ligy od seba oddeľuje niekoľko úrovňových levelov, čo sa odráža aj v požiadavkách na kvalitu. A hoci je pravdou, že v časti obecnstva by tréner na ihrisku mohol vždy vyvolať určité sympatie, kritickejši diváci by asi neboli nadšení, že sa tréner celý spotený lopotí na niektorom hráčskom poste namiesto toho, aby promptnými krokmi reagoval na aktuálny vývoj hry. Ak by malo ísť iba o zábavnú vsuvku exhibičného zápasu, dá sa zo zniesť. Ak by však išlo o dôležitý zápas v boji o pohár, je to neakceptovateľný hazard. Vráťme sa späť k Ústave.

³ Aby sme mali prirovnanie úplné, dodajme, že prezident by mal vystupovať v pozícii rozhodcu – arbitra, ktorý výmenu hráčov formálne „odobruje“, pričom však nehodnotí jej zmysluplnosť a za predvedené výkony nenesie ani žiadnu zodpovednosť.

Podobne ako Giba si ani ja nemyslím, že poverenie premiéra dočasným riadením niektorého rezortu dosahuje intenzitu protiústavnosti, resp. že tento krok nemá oporu v Ústave. Ako nakoniec dokazuje aj samotná názorová výmena oboch autorov, Ústava (nie úplne paradoxne) poskytuje relevantné argumenty k obhájeniu protichodných postojov. Pri čítaní oboch textov som mal dokonca intenzívny pocit, že z jemných nuáns, ktoré si Giba s Prochádzkom dokážu v texte Ústavy všimnúť, by sa zatočila hlava aj samotným tvorcom ústavného dokumentu. Aby neprišlo k omylu – nejde o ironiu, ale poklonu. Zároveň sa tým však ešte jasnejšie ukazuje, že aj samotný predpoklad racionálneho ústavodarcu je založený na predpoklade racionality tohto ideálu (ad infinitum).

V článku si nekladiem ambíciu tento gordický (čítaj ústavnoprávny) uzol rozseknúť. Aby sa však text nerozplynul v bezobsažnej hmle, skúsím aspoň takýto záver: V budúcnosti by situácie, kedy sa premiéri opätovne rozhodnú sami „vybehnúť na ihrisko“, mohlo sprevádzať oveľa dôslednejšie skúmanie príčin takéhoto rozhodnutia. Je na lavičke azda nedostatok čakajúcich náhradníkov? Má predseda vlády naozaj toľko voľného času, aby si ako „side job“ pribral riadenie niektorého rezortu? Alebo ide naopak o premyslené gesto „prevzatia zodpovednosti“ za problémový rezort? Poskytnuté odpovede nám (občanom) môžu naznačiť, akú ligu s nami budúci premiéri či premiérky chcú vlastne hrať.

Autor: Jakub Neumann

...

Pojmy do vrečka študenta práva

Verejný ochranca práv - nazývaný aj ombudsman (zo švédskeho ombud, čo znamená hovorca), je nezávislý orgán Slovenskej republiky, v ktorého záujme je chrániť základné práva a slobody, ak je možnosť ich porušenia zo strany verejnej moci. Verejný ochranca práv má za úlohu požadovať o prešetrenie, nápravu a upozornenie porušenia práv využitím zákonných oprávnení a relevantných argumentov, nakoľko funkcia ombudsmana neumožňuje meniť rozhodnutia dotknutých orgánov. Ombudsman môže zasahovať napríklad pri porušení práv zo strany polície pri cudzincoch žiadajúcich o azyl alebo o ich neodkladnú zdravotnú starostlivosť.

Justičný omyl – definícia, ktorá stále nie je ustálená, avšak najširšie a najviac tautologické vymedzenie daného pojmu je jednoducho neschopnosť dosiahnuť spravodlivosť. Je to

omyl, ktorého sa vo svojej rozhodovacej činnosti dopustí súd, a to aj napriek uplatňovaniu obecnej zásady iura novit curia (súd pozná právo). Justičný omyl sa najčastejšie vyskytuje pri treste smrti. Za najdôležitejšie pokladáme, že za justičný omyl nepovažujeme len samotné rozhodnutie súdnej autority, ale za omyl pokladáme i vyústenie právneho kroku, ktorý má za následok vznik justičného omylu.

Preklúzia - označuje zánik práva z dôvodu jeho neuplatnenia v stanovenej lehote, ide o zánik práva uplynutím času. K tomuto javu dochádza na základe vymedzeného prípadu, ktorý určí zákon. Pri preklúzii nevzniká tzv. naturálna obligácia, čím sa vlastne odlišuje od premlčania. Ak niekto bude plniť prekludovaný záväzok, tak takéto konanie zakladá bezdôvodné obohatenie na strane prijímateľa. Príkladom prekluzívnej doby sú lehoty na uplatnenie reštitučných nárokov. Ak je právo v prekluzívnej lehote uplatnené u určitej

osoby, alebo na príslušnom orgáne, nezaniká a trvá až do splnenia povinnosti príslušnou osobou, resp. do skončenia konania pred príslušným orgánom.

Pohľadávka – inak aj právo na plnenie, ktoré patrí osobe (veriteľovi) požadovať od inej osoby (dlžníka) majetkovú hodnotu. Pohľadávka, teda právo na plnenie, vzniká zo záväzkového právneho vzťahu, pričom veriteľ je nositeľom určitého práva a dlžník je nositeľom povinnosti. Pohľadávku možno tak ako takmer všetky majetkové práva vymáhať súdnou cestou, prípadne aj v exekučnom konaní. Príslušenstvom pohľadávky môžu byť zmluvné úroky (ak sú dohodnuté) alebo úroky z omeškania (ak dlžník mešká s platbou).

Kasačná sťažnosť - radí sa medzi opravné prostriedky, ktorým možno napadnúť právoplatné rozhodnutie krajského súdu. Podanie kasačnej sťažnosti nie je prípustné napríklad proti uzneseniu, ktorým sa upravuje vedenie konania, proti ktorému je prípustná sťažnosť alebo uzneseniu o výške náhrady trov konania. Kasačná sťažnosť slúži najmä ako opravný prostriedok z dôvodov, kde krajský súd pri rozhodovaní poruší zákon tým, že ten, kto v konaní vystupoval ako účastník konania, nemal procesnú subjektivitu alebo podanie bolo nezákonne odmietnuté. V kasačnej sťažnosti nemožno uplatňovať nové skutočnosti a dôkazy okrem skutočností

a dôkazov na preukázanie prípustnosti a včasnosti podanej kasačnej sťažnosti.

Petit – časť žaloby, ktorá je najdôležitejšia z dôvodu finálneho rozhodnutia súdu, nakoľko petit je presná formulácia výroku, ktorého sa žalobca domáha. Petit nájdeme v závere žaloby v ktorej žalobca navrhuje ako by mal súd rozhodnúť. Ak súd danému návrhu vyhovie, do rozhodnutia daný výrok úplne prevezme, kvôli tomu sa požaduje precíznosť a presná formuláciu petitu. Petit už nie je možné bez súhlasu súdu spätne meniť.

Volebné moratórium - obdobie pred voľbami, ktoré trvá od ukončenia volebnej kampane do realizácie volieb (spočítania hlasov). Predstavuje obdobie, počas ktorého je zakázané zverejňovanie predvolebných prieskumov, verejnej mienky a vedenie volebnej kampane kandidátov. Novela volebného zákona ho skrátila na 48 hodín. Zákonodarcu uvádza účel volebného moratória ako nástroj na vytvorenie časového priestoru, kedy sa volič slobodne rozhoduje komu odovzdá svoj hlas, bez ovplyvňovania subjektmi, ktoré vedú volebnú kampaň. Ide o tzv. „zmiernenie informačného tlaku“ na voliča.

Spracovala: Viktória Luptáková

Práva LGBT+ osôb sú ľudské práva: Vyjadrenie k vražde na Zámockej ulici v Bratislave

„...byť sám sebou nie je ideológia. Ide o identitu. A tú vám nemôže nikto nikdy vziať,“ píše predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová v Správe o stave Únie 2020. Európska únia (EÚ) je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Tieto hodnoty sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi.¹ Slovenská republika (SR) vstupom do EÚ, 1. mája 2004, potvrdila oddanosť princípom slobody, demokracie, rešpektovania ľudských práv a základných slobôd a právneho štátu.² Prijatím Charty OSN sme sa zaručili nediskriminovať menšiny, mimo iné, aj s ohľadom na sexuálnu orientáciu. Aj napriek základnému princípu SR, ktorým je rovnosť ľudí v dôstojnosti a právach³, slovenský právny poriadok negarantuje všetkým jej občanom rovnaké práva. Práva LGBT+ osôb sú ľudské práva a LGBT+ osoby by mali mať možnosť vždy a všade v plnej miere svoje práva uplatňovať.⁴

Redakcia Corpus Delicti rešpektuje menšiny a podporuje rovnosť všetkých občanov Slovenskej republiky v súlade s Ústavou SR, so zreteľom na medzinárodné zmluvy a európske dohovory, v duchu osobitnej identity každého občana. Ako redakcia odsudzujeme teroristický útok⁵ spáchaný na dvoch nevinných mladých ľuďoch v Teplárni na Zámockej ulici v Bratislave. Zbytočná smrť dvoch nevinných ľudí bola podmienená nenávisťou voči ľuďom s inou sexuálnou orientáciou. Ukazuje sa, že žijeme v dobe, keď sa populisticky vedená rétorika, smerujúca k polarizácii spoločnosti a podnecovaniu občanov k nenávisti voči iným skupinám ľudí, ozýva aj od parlamentných či mimoparlamentných politikov slúžiac k zisku politického kreditu. Ako redakcia vyjadrujeme úprimnú sústrasť rodinám a blízkym Juraja a Matúša. Mrzí nás čin, ktorý bol spáchaný. Sme zástancami rovnosti a z toho dôvodu podporujeme legislatívne zmeny prospech queer ľudí, ktoré napomôžu pri zrovnoprávnení nás všetkých. Chceme krajinu, kde všetci môžeme žiť slobodne.

Autor: Kristína Jendrušáková

1 Čl. 2, Zmluva o Európskej únii

2 Zmluva o Európskej únii

3 Čl. 12, ods. 1 Ústavy SR

4 Únia rovnosti: stratégia pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025

5 § 419 Trestného zákona

Argumentárium

Objektívne recentný výklad

Pre dosiahnutie uvedeného výkladového cieľa je potrebné zohľadniť dve skupiny skutočností: 1) štruktúru právnych predpisov a miesto, ktoré v tejto štruktúre patrí interpretovanému právnemu predpisu; 2) štruktúru samotného interpretovaného právneho predpisu a zaradenie interpretovaného ustanovenia do tejto štruktúry konkrétneho predpisu. Formálne väzby medzi spomenutým predstavujú formálne systematický výklad.

Poznáme aj objektívne teleologický výklad, ktorého cieľom je zohľadniť hodnoty a účely späté s interpretovaným právnym predpisom. Požiadavku tohto výkladu vystihuje Radbruchova myšlienka: „interpret môže zákonu rozumieť lepšie, než mu rozumeli jeho tvorcovia, zákon môže byť múdrejší než jeho autori – on dokonca musí byť múdrejší než jeho autori.“ Pri tomto druhu výkladu nás zaujíma, aký rozumný účel, zmysel môže byť textu priradený.

Literatúra: MELZER, F.: Metodologie nalézání práva. 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2011, s.126 a nasl.

Subjektívne historický výklad

Historický výkladový cieľ hľadá význam, ktorý spojoval s interpretovaným pojmom zákonodarca, ktorý je zároveň autorom konkrétneho právneho predpisu. Argumentácia úmyslom (zámerom) zákonodarcu býva označovaná argumentum a racione legis. Vôľa zákonodarcu je pre účely tohto výkladu reálna ľudská vôľa, a totiž vôľa jednej či viacerých osôb, ktorá sa v zákonodarnom procese presadila. Nemusí ísť pritom o vôľu člena parlamentu, ale často sú to predstavy úradníkov ústredných orgánov štátnej správy, keďže tí sú skutočnými tvorcami zákonného znenia. Pojem zákonodarca označuje všetky reálne osoby, ktoré sa formálne a neformálne podieľajú na tvorbe konkrétneho zákonodarného aktu.

Literatúra: MELZER, F.: Metodologie nalézání práva. 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2011, s.118 a nasl.

Spracovala: Monika Martišková

...

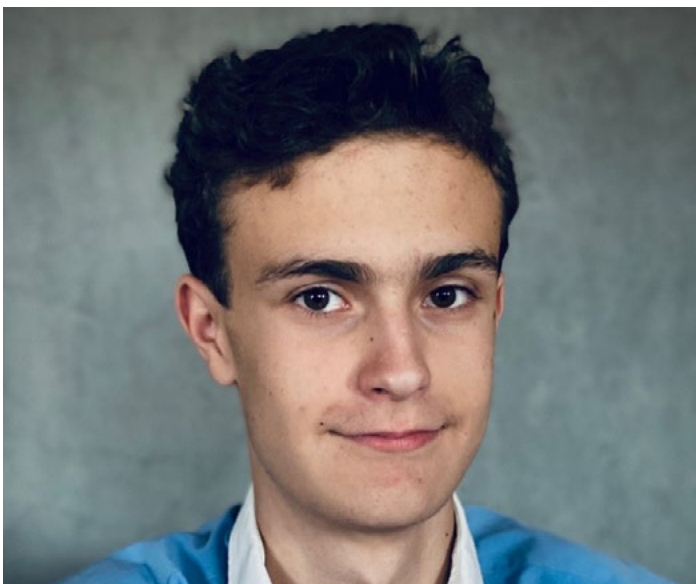
Rozhovor s Marcom Némethom

Pre aktuálne vydanie v rubrike rozhovorov sme sa rozhodli osloviť mladého, inšpiratívneho aktivistu, ktorý sa od svojich dvanástich rokov zaujíma o štruktúru a fungovanie Európskej únie. Ako pätnásťročný napísal knihu „Európa v kocke“. Vďaka publikácii bol nominovaný na Cenu európskeho občana za rok 2022 za Slovensko, zásluhou čoho sa ocitol medzi 30 laureátmi spomedzi 27 členských krajín EÚ. Okrem úspechov sme sa pýtali aj novinársku prax, mladých ľudí a aktivity, ktorým sa venuje mimo svojich povinností.

Medzičasom, v priebehu tvorby rozhovoru, získal spomedzi všetkých nominovaných Cenu európskeho občana za rok 2022 udeľovanú Európskym parlamentom. V mene celej redakcie srdečne gratulujeme!

Už v roku 2019 ste zastávali pozíciu najmladšieho dobrovoľníka v eurovoľbách, v ktorých ste spolu so skupinou mladých aktivistov podnecovali ľudí voliť. Ako sa pre štrnásťročného človeka stane otázka fungovania EÚ témou?

Politika ma zaujímala už od detstva. Často som si večer po rozprávke pozrel aj televízne noviny a pýtal som sa na veci, ktorým som nerozumel. Určite zohrávalo úlohu aj to, že mi dospelí okolo mňa na moje otázky vždy odpovedali, a tak sa môj záujem o dianie okolo mňa prehľboval. Asi pred 4 rokmi som začal sledovať aj európsku politiku, lenže sa mi zdala nezrozumiteľná, ťažká, takže som sa do hĺbky o ňu veľmi nezaujímal. Pred eurovoľbami v roku 2019 som však začal o tomto zoskupení veľa čítať, chcel som pochopiť, ako Európska únia

funguje, ako ovplyvňuje náš život, aké sú kompetencie jednotlivých inštitúcií a zmysel nariadení.

Ste autorom knihy s názvom „Európa v kocke“, v ktorej ste zhrnuli základné informácie o Európskej únii a to takým spôsobom, aby bola ľahko pochopiteľná pre každého čitateľa. Pre portál Aktuality.sk ste zmienili, že prvotným impulzom ku jej napísaniu bola nevedomosť študentov o fungovaní Únie. Aká bola reakcia okolia? Vnímate kladné dosahy publikácie, napríklad u rovesníkov?

Ohlasy z môjho okolia boli a sú veľmi pozitívne a povzbudivé. Mnohí mi písali, že doteraz ich politika nezaujímala, no aj vďaka mojim aktivitám si k nej pomaly, ale dúfam že isto, nájdu cestu. Začiatkom tohto školského roka sa nám podarilo urobiť dotlač knižky a dostať ju do škôl na Slovensku. Pravidupovediac mňa najviac pobavilo, ale zároveň potešilo, keď mi viacerí vysokoškooláci napísali, že im knižka dobre poslúžila aj pri skúškach.

Kniha je rozdelená do šiestich rôznych kapitol. Prvá sa zameriava na vznik Európskej únie a ďalej sa kapitoly prelínajú témou školstva, životného prostredia, nášho života v rámci tohto spoločenstva, menšín či zahraničnej politiky. Čo rozhodovalo pri výbere týchto kapitol?

Mojím prvoradým cieľom bolo v knižke vysvetliť všetko dôležité, čo sa týka fungovania Únie, no zároveň nerozpisat sa na 1000 strán. Preto som sa ju nakoniec rozhodol rozdeliť na prehľadné kapitoly, aby sa v nej dalo rýchlo zorientovať. Snažil som sa zamerať na témy, ktoré sú mimoriadne aktuálne aj z hľadiska dnešných mladých ľudí, ako napr. životné prostredie, školstvo a menšiny. Na riešení týchto problémov sa totiž budú musieť podieľať i dnešní stredoškooláci a vysokoškooláci.

Napísanie knihy na túto tému muselo byť pre tak mladého človeka nepochybne náročné. Kto stojí za korekciami, prípadnou kontrolou „Európy v kocke“?

Je to tak. S písaním kníh som nemal žiadne skúsenosti, je to moja prvotina, preto som si všetky potrebné informácie musel vyhľadať. Mal som však veľké šťastie, že za mnou stál a celý čas podporoval Péter Hunčík, ktorý mi zdvihol telefón hoci aj o polnoci, len aby mi poradil. Vďaka patrí aj ďalším odborníkom, ktorí mi pomohli pri jednotlivých kapitolách, ako Vladimír Šnidl, Ivan Mikloš, Vladimír Šucha, Miriama Letovanec, Adam Zavřel, ale aj ďalší.

Vďaka knihe ste získali Cenu európskeho občana za rok 2022 za Slovensko, zásluhou čoho ste sa ocitli medzi 30 laureátmi spomedzi 27 krajín EÚ. Prihlásili ste sa sám alebo vás nominoval niekto iný?

Stále tomu nemôžem uveriť, že som sa ocitol medzi laureátmi Ceny európskeho občana. Medzi neskutočne prospešné projekty z celej EÚ sa dostala aj moja Európa v Kocke. Vďaka patrí kancelárii Európskeho parlamentu a europoslancovi Ivanovi Štefancovi, ktorý za mňa hlasoval.

Vy sám vnímate, že vedomosti nielen študentov, ale i mnohých dospelých ľudí o fungovaní EÚ mnohokrát nie sú dostatočné. Z čoho si myslíte, že to pramení? Vidíte na túto problematiku nejaké vhodné riešenie, napr. prostredníctvom zavedenia predmetných tém, týkajúcich sa nielen EÚ, ale i celosvetového diania, na vyučovanie do škôl?

Bohužiaľ, je to tak. Na Slovensku, čo sa týka informovanosti o Európskej únii, ale celkovo o demokracii, zaostávame. Dnes 18-roční študenti síce majú právo voliť, mnohí z nich však nie sú pripravení nato, aby sa zodpovedne rozhodli, no nie je to ich chyba. Nemajú potrebné znalosti. Nedávno som sa pozrel na povinný počet hodín pre základné a stredné školy, na ktorých sa majú v triedach venovať EÚ. Za celých 13 rokov štúdia je to neuveriteľne nízke číslo, je to nedostačujúce. Dokazujú to aj štatistické údaje. Vyplýva z nich, že Slovensko je neustále na poslednej priečke, čo sa týka počtu voličov. Ak to chceme zmeniť, ihneď by sa malo pristúpiť k úprave učebných osnov, aby sa na vyučovacích hodinách mohol vytvoriť dostatočný priestor na osvojenie si základných princípov demokracie a na otváranie diskusií.

Po dlhodobom mapovaní Únie vnímate aj negatíva, resp. kritizujete nejaké rozhodnutia či jej samotné fungovanie v určitých oblastiach?

Samozrejme, ani samotná Únia nie je perfektná a bezchybná, môžeme ju kritizovať za veľa vecí, či je to už pomalosť pri rozhodovaní, nedostatočná pripravenosť na predvídateľné krízy, alebo počiatková chaotickosť pri riešení určitých problémov. To však neznamená, že chyby, ktoré Únia má, nemôžeme opraviť. Na svete sa predsa všetko mení a vyvíja. Európska únia vznikla preto, aby Európania žili v mieri a v spokojnosti, preto sa Európska Komisia zaujíma o ich názor. Len nedávno sa skončila Konferencia o budúcnosti Európy. Bola to jedinečná príležitosť, aby sa prostredníctvom série debát a diskusií pozbierali nápady, návrhy a postrehy občanov, ktoré by pomohli formovať našu spoločnú budúcnosť.

Pôsobíte aj na sociálnych sieťach, kde sa určite často stretávate s pozitívnou odozvou na Vašu tvorbu. Avšak stretávate sa aj s negatívnou odozvou? Ak áno, ako sa s ňou vyrovnávate? Reagujete tiež na nevhodné narážky odporcov EÚ?

Čo sa týka odozvy, tak musím priznať, že väčšina správ, ktoré dostávam, sú pozitívne a povzbudzujúce. Samozrejme, semtam, hlavne v komentároch, sa vyskytnú aj negatívne reakcie. Ak je kritika založená na faktoch a je vidieť záujem o diskusiu, veľmi rád sa s ľuďmi o problémoch, alebo ich pripomienkach, porozprávam. Nie raz som zmeškal vlak, lebo som sa s niekým zarozprával o Únii a o názore môjho spolubesedníka na ňu :D

Na začiatku roka ste sa pridali k výzve Návrat k ľudskosti, prezidentky SR Zuzany Čaputovej, kde ste v Prezidentskom paláci diskutovali o aktuálnych informáciách a o tom, ako vyvieš Slovensko z krízy. V čom Vás diskusia inšpirovala a čo sa Vám na základe nej podarilo?

Bolo mi veľkou ctou zúčastniť sa na diskusii s predstaviteľmi slovenskej spoločnosti na čele s pani prezidentkou. Bolo to presne deň predtým, ako Rusko zaútočilo na Ukrajinu. Vždy je inšpiratívne, ak si človek vypočuje názory iných ľudí, ktorým ide o to, aby sa naša spoločnosť zjednotila, aby prevládala medzi ľuďmi slušnosť a tolerancia. Táto diskusia ma utvrdila vo viere, že ak dokážeme osloviť doteraz ešte mlčiacu väčšinu, môžeme sa vydať tou správnou cestou.

Zúčastnili ste sa aj tohtoročnej konferencie GLOBSEC, ktorú ste vy sám nazvali akciou svetového formátu. O akých témach ste na nej mali možnosť diskutovať?

Čo sa týka konferencie GLOBSEC, tak som neskutočne šťastný, že aj na Slovensku existuje takáto platforma na diskutovanie o svetových problémoch globálneho rozmeru. Toto bola moja druhá konferencia, počas ktorej som mohol spoznať mnoho mimoriadne zaujímavých a inšpiratívnych ľudí, či už prezidentku Moldavska, s ktorou som sa rozprával o rozširovaní EÚ a vplyve Ruska, alebo viacerých premiérov či ministrov z celého sveta. Zároveň je to však miesto, kde stretnete veľa známych, s ktorými ste sa mesiace nevideli, a tak máte možnosť si dať spolu kávu a pritom opäť diskutovať.

Mimo toho, že študujete na dvoch školách súčasne, ste zároveň redaktorom Európskych novín a Visegrad Insight. Vidíte sa na poste novinára aj v budúcnosti?

Tým, že pracujem pre niekoľko platforiem, získavam množstvo informácií, stretávam sa s mnohými zaujímavými ľuďmi,

a získavam cenné skúsenosti z oblasti fungovania verejného života a politiky. Tieto poznatky v budúcnosti určite využijem, ale neviem ešte presne, ktorým smerom sa vyberiem, či to bude práve žurnalistika, alebo sa radšej postavím na tú druhú stranu, aby som sa mohol aktívne zapojiť do prípravy užitočných zmien, a bol takrečeno na "mieste činu".

Rozmanitosť pri aktivitách Vám určite nechýba. Ale čo robíte, pokiaľ sa potrebujete od všetkého odregovať a na chvíľu „vypnúť“?

Voľného času mám naozaj málo, ale som celkom normálny stredoškolač a mám podobné záujmy, ako mladí ľudia v mojom veku.) V súčasnosti intenzívne študujem francúzsky jazyk, totiž som vo Francúzsku na niekoľkokomesačnom študijnom pobyte. Okrem toho hrám squash, chodím von s kamošmi, veľa cestujem. Musím sa priznať, že aktivity, ktorým sa venujem, ma nesmierne baví, preto je pre mňa niekedy aj samotná práca oddychom.

Čo by ste na záver odkázali mladým ľuďom?

Mladým ľuďom by som odkázal, aby neboli ľahostajní k veciam verejným, a aby si informácie získané hlavne z rôznych online platforiem aj overovali z dôveryhodných zdrojov. Nemali by veriť rýchlym, radikálnym a jednoduchým riešeniam problémov, lebo sú väčšinou tie najhoršie.

Autor: Kristína Jendrušáková
Foto: archív M. Németh

...

Prednáška o medzinárodnej bezpečnosti a SR

Vojnový konflikt v susednej Ukrajine stále neutícha. Práve preto je nevyhnutné o tejto téme, ale i o celkovej medzinárodnej bezpečnosti, neustále hovoriť a pripomínať si jej dôležitosť. A o tomto bola aj prednáška s bezpečnostným analytikom a poslancom NR SR Jurajom Krúpom. Prednáška na tému „Medzinárodná bezpečnosť a SR“ sa uskutočnila dňa 15.10.2022 hybridnou formou, čo znamená, že študenti sa mali na nej možnosť zúčastniť osobne v knižnici na našej fakulte, ale tiež pripojiť sa online z pohodlia domova.

Hneď od začiatku sme sa naplno ponorili do prednášanej problematiky. Najprv sa doktor Krúpa vyjadril k problematike šírenia dezinformácií, ktoré nás síce sprevádzajú už dlhé roky, ale spolu s vojnou v susednej krajine ich počet značne narástol a preto je aj potreba ich zastaviť omnoho väčšia. Na túto problematiku sme sa pozreli aj prostredníctvom práva na slobodu prejavu a jeho limitov.

Neskôr pán doktor prednášal o tom, aké hrozby má ruská agresia pre nás, ale aj pre celý svet. Dotkol sa témy o porušovaní medzinárodných dohovorov, dodávaní zbraní Ukrajine či jej vstupu do EÚ a NATO. Po prednáške prišla, samozrejme, aj možnosť kladenia otázok. Študenti ju hneď využili a začala sa hlboká diskusia. Dovolím si za nás všetkých zúčastnených povedať, že celá prednáška bola nesmierne pútavá. My, počúvajúcí, sme boli nútení sa vcítiť do situácie na Ukrajine skrz predstavu o tom, čo keby sme práve my boli na ich mieste - žijúci v krajine, na ktorú si nárokuje niekto iný.

Autor: Viktória Kološťová
Foto: Facebook, Juraj Krúpa - poslanec NR

SR

30. výročie vzniku Slovenskej republiky

Novým rokom a nástupom roka 2023 si pripomíname 30. výročie vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Slovenská republika vznikla ako nástupnícky štát 1. januára 1993 po oficiálnom zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ČSFR) uplynutím 31.12.1992. Vzniku dvoch suverénnych štátov a definitívnej rozluky sedemdesiatročného fungovania Čechov a Slovákov predchádzali voľby do Slovenskej národnej rady (SNR) a Českej národnej rady (ČNR) v júni 1992.

Vítazi parlamentných volieb, Vladimír Mečiar (HZDS) a Václav Klaus (ODS), sa v dôsledku odlišných vládnych priorít a rozdielných politických cieľov zhodli na rozdelení spoločného Československa. Očakávaným krokom víťazných strán bolo vyhlásenie referenda, ktoré malo rozhodnúť o zániku alebo ďalšom pokračovaní ČSFR. To sa pre schválenie novembrového ústavného zákona nekonalo. O vzniku samostatných štátov tak v dôsledku rozhodnutí vládnych predstaviteľov nemôžeme hovoriť ako o vôli občanov.

17. júla 1992 predseda vlády SR Vladimír Mečiar a predseda SNR Ivan Gašparovič v budove parlamentu podpísali Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenskej republiky. Deklarácia bola len politickým dokumentom, nemala relevanciu zákona, preto ostala federácia de iure nedotknutá. Odpoveďou na slovenské vnútroštátne udalosti bola abdikácia prezidenta Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky Václava Havla. Ten ju ohlásil v ten istý deň s odôvodnením, že nedokáže plniť záväzky vyplývajúce zo sľubu vernosti federatívnej republike a jej ústavy.

Oficiálny zánik ČSFR bol verejnosti deklarovaný po opätovnom rokovaní Mečiara a Klauza v brnianskej vile Tugendhat (26.8.). Obaja vrchní predstavitelia národných vlád dospeli k jednotnému záveru, ktorým bol rozpad federácie. V nadchádzajúcich dňoch slovenský parlament, ako prvý z dvojice federatívnych republík¹, prijal Ústavu SR (1.9.1992)², ktorá

1 Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.

2 Ústavný zákon č. 460/1992 Zb.

s výnimkou niektorých článkov nadobudla účinnosť o mesiac neskôr³.

Z formálneho hľadiska sa nevyhnutným pre zánik federácie stal november 92. V tom čase Federálne zhromaždenie Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky schválilo ústavný zákon, ktorý upravoval vzťahy medzi nástupníckymi štátmi a určoval princípy delenia majetku medzi Českú republiku a Slovenskú republiku⁴. Kľúčovým bol 25. november, kedy sa Federálne zhromaždenie uznieslo na ústavnom zákone upravujúcom zánik československej federácie a nástupníckych štátoch Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ktorými sa stala Česká republika a Slovenská republika⁵.

Slovenská republika, ako samostatný a zvrchovaný štát, oficiálne vzniká 1. januárom 1993. V prvý deň jej pôsobenia vyhlásila vôľu a pripravenosť stať sa riadnym členom Organizácie Spojených národov a plniť všetky záväzky, ktoré z tohto členstva vyplývajú. Rovnako deklarovala záujem o členstvo v Rade Európy a o štatút zmluvnej strany Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd⁶.

Na území Slovenska začali vznikať nové inštitúcie a zložky ozbrojených síl SR ako Slovenská informačná služba⁷, Najvyšší kontrolný úrad⁸, Armáda SR⁹ a ďalšie. Federatívne zákony sa po osvojení novelizovali pre pôsobenie na úrovni unitárneho štátu. Národnou radou bola schválila menová odlika a prijatá slovenská koruna¹⁰. Vývoj štátu prebiehal naprieč zmenami vlád a parlamentných členov do súčasných dní. Rozluka dlhodobého súdržného Československa so sebou prinášala kontroverzie a obavy, ktoré sa komunikujú dodnes.

Autor: Kristína Jendrušáková

3 čl. 156, Ústavný zákon č. 460/1992 Zb.

4 Ústavný zákon 541/1992 Zb.

5 Ústavný zákon č. 542/1992 Zb.

6 Vyhlásenie Národnej rady Slovenskej republiky k vzniku nezávislej Slovenskej republiky

7 Zákon č. 46/1993 Z. z.

8 Zákon č. 39/1993 Z. z.

9 Zákon č. 3/1993 Z. z.

10 Zákon č. 27/1993 Z. z.

Pozdrav z Grécka

Naša konzultantka dr. Monika Martišková a zároveň bývalá šéfredaktorka Corpus Delicti posielala pozdravy zo svojho LL.M. štúdia na Aristotelovej univerzite v Thessalonikách. My v redakčnej rade v dobrom závidíme a držíme palce v štúdiu!

Rada/rád tvoríš nové veci?

Máš rada/rád písanie článkov, či sa vo svojom voľnom čase venuješ fotografovaniu?

...

Ak áno, tak hľadáme práve **TEBA!**

Do nášho tímu fakultného časopisu Corpus Delicti hľadáme nových „spisovateľov“, či nádejných fotografov.

Spoznaj nových ľudí, využij svoj voľný čas užitočne a plnohodnotne a pridaj sa k nám.

Viac informácií Ti radi poskytneme na emailovej adrese:

corpusdelicti.tt@gmail.com

Tešíme sa práve na Teba :)